

TITTA

en metod för att skapa konstruerade perspektiv

Jenny Forslund

Examensarbete vid institutionen för stad och land
Sveriges lantbruksuniversitet, Uppsala 2011

Sveriges Lantbruksuniversitet
Fakulteten för naturresurser och lantbruksvetenskap, institutionen för stad och land

Examensarbete för yrkesexamen på landskapsarkitekturprogrammet 2011

EX0533 Självständigt arbete i landskapsarkitektur, 30hp
Nivå: Avancerad E

© Jenny Forslund, e-post: jenny_forslund@hotmail.com

Titel på svenska: TITTA - en metod för att skapa konstruerade perspektiv.
Title in english: LOOK - a method for creating constructed perspective.

Handledare: Ylva Dahlman,
Universitetslektor, institutionen för stad och land, SLU, Uppsala

Examinator: Sofia Sandqvist,
Universitetslektor, institutionen för stad och land, SLU, Uppsala

Biträdande examinator: Magnus Höglund,
Landskapsarkitekt LAR/MSA, Tengbom, Uppsala

Utgivningsort: Uppsala

Nyckelord: Landskapsarkitektur, perspektiv, konstruerade bilder, metod.

Originalformat: A3

Online publication of this work: <http://epsilon.slu.se>

Förord

Hela examensarbetet har varit som en enda lång berg-ochdalbana. Vissa dagar har allt varit på topp och effektiviteten har sprudlat. Andra dagar har varit långt nere i botten och jag har verkligen funderat över vad jag håller på med och om det någonsin ska bli klart. Men efter cirka 650 timmar är det äntligen det. Jag kom i mål!

Jag vill rikta ett stort tack till mina stöttepelare Linnea och Hanna för pepptalk, mailkorrespondens och fikapauser. Min handledare Ylva för stöttning och tron på mitt arbete och sist men verkligen inte minst till Bjerking för en ovärderlig plats att sitta på, fika, frukt och förlösande samtal kring lunchbordet.

Utan er hade inte ens hälften blivit gjort.

tack!

Sammanfattning

Detta arbete skrev jag under våren 2011. Anledningen till hela arbetet är min fascination för bilder. Redan under mitt kandidatarbete såg jag hur bilder kan vara till stor hjälp för att aktivera och engagera människor. Jag ville undersöka det vidare och se hur vi som landskapsarkitekter kan använda den konstruerade bilden, perspektivet, för att förmedla våra idéer. Under olika skeden och i olika sammanhang kan vi utnyttja perspektivet för att visa våra idéer över en plats som håller på att gestaltas.

Landskapsarkitekter arbetar med objekt som inte finns, vi arbetar med en föreställning om hur det kan bli. Vi måste hela tiden redovisa och beskriva våra tankar för att visa kollegor, beställare och brukare hur en plats kan förändras. Bilder finns överallt omkring oss vilket gör att många är vana vid dem och ofta förstår och kan ta dem till sig. Det gör det till ett ypperligt medium att använda för att visa nya idéer och tankar kring en plats.

Det finns mycket forskning kring hur människan upplever bilder och hur bilder påverkar oss. Genom litteraturstudier har jag fått mer kunskap om bilder och bildkomposition. Det mesta som är skrivet är dock riktat till fotografer och till reklambranschen. Därför har jag även haft samtal med yrkesverksamma arkitekter och landskapsarkitekter för att ta reda på hur de använder sig av perspektiv i sin yrkesroll.

Genom den teoretiska litteraturstudien och samtalen kom jag fram till ett antal punkter som är viktiga att tänka på när man ska bygga upp och konstruera ett perspektiv. Dessa är;

- målgrupp och scenario
- mål och bildvinkel
- manér

- komposition
- format
- färg

Genom att systematiskt gå igenom alla punkter kan man sätta upp en ram för perspektivet. Ramen hjälper dig sen att förhålla dig till bilden och på så sätt bygga upp den. Ramen begränsar på ett positivt sätt genom att inte tillåta alla val vad det gäller färg, form och komposition. På så sätt kan du bli effektivare och snabbare och veta när bilden är klar utifrån din ram.

För att applicera den teoretiska kunskapen i praktiken gjorde jag tre undersökande exempel. Det för att själva test hur det blir när man utgår från de olika punkterna och eventuellt kunna justera dem. De undersökande exemplen utmynnade i tre perspektiv med tre olika utgångspunkter, scenario.

- möte med en uppdragsgivare,
- för de boende på platsen och
- medverkande i en tävling.

Genom att bestämma innehållet i punkterna skapade jag en ram för vart och ett av perspektiven. Därefter började jag arbeta både med skisser för hand och i datorn för att få fram ett slutgiltigt perspektiv.

Genom arbetet med de undersökande exemplen kom jag fram till en modifierad metod som är mer anpassad till arkitektens och landskapsarkitektens arbete med perspektiv. Eftersom vi gör ett perspektiv för att visa upp ett gestaltat förslag är det ytterligare aspekter som vi måste tänka på. Det vi måste ta hänsyn och ställning till är följande punkter;

- målgrupp och scenario
- mål och bildvinkel
- uttryck
- bildens helhet
- tredjedelsindelningar och horisont
- hitta bildens rörelsemönster
- färg
- tidpunkt

Arbetet med teorin och praktiken tycker jag har fungerat bra och jag har verkligen blivit hjälpt av den metod som jag har kommit fram till. Det har gjort att jag mycket snabbare och effektivare kunnat färdigställt ett perspektiv. Jag har haft en grund att stå på och ett angreppssätt som gjort att jag redan innan haft ett mål. Det finns en speciell målgrupp och ett speciellt syfte med bilden vilket begränsat mina val. Det går till exempel inte tid åt att fundera vilken färgton jag ska använda eftersom jag redan valt det innan med hänsyn till syftet med bilden.

Jag har själv använt mig av kollageteknik i mina perspektiv men metoden som jag kommit fram till ska gå att applicera oavsett teknik. Det viktiga är att man har ett klart syfte och mål med bilden och att man tänker på helheten. I de samtal jag har haft har det kommit upp att det är viktigt att skissa för hand för att hitta sin personliga stil. Jag håller med om det men tror definitivt att man kan hitta sin personliga stil i datorn också. Datorn erbjuder ju också möjligheten att blanda olika stilar och verktyg. Det viktiga är inte med vilka verktyg man arbetar utan att det finns en person och en idé bakom förslaget och perspektivet.

Summary

I created this master thesis in the spring of 2011. The purpose of the thesis is to further investigate my fascination with images. During my Bachelor's essay I discovered how images can activate and engage people. I wanted to use my experiences to see how us landscape architects can use the constructed image, the perspective, to convey our ideas. During the different stages of our design process as well as in different contexts, where we can use the perspective to communicate our designs.

Landscape architects often work with objects that does not exist; we are working with an idea of how it could be. We must always recognize and describe our thoughts to show both colleagues, clients and users how a place can change. Images are all around us, which means that many of us are familiar with them and how to read them. That makes the image an excellent medium to use when showing new ideas and thoughts regarding a place.

The purpose of this master thesis is:

- to create a perspective to suit different situations
- to present a method to better and faster select and design perspectives for different situations.

Method

To figure out how to construct perspectives for different situations, I devoted myself to literature studies, discussions with architects and landscape architects and investigations with pen, paper and the computer.

Literature Study

To learn more about images and image composition, I have researched a large number of books in the field of image

composition and visual communication. The literature I have found at the library, on the Internet and in the reference lists of the researched books.

Discussions with architects and landscape architects.

Many of the books within the field are directed at photographers, artists and the advertising industry. To get an insight into how architects think about perspective, I contacted three architects and landscape architects who are working with perspectives in their professional lives. It was important for me to have discussions with professional architects to see how they make use of perspective in their profession.

Investigative example

To apply all knowledge I have learned through my research in to actual examples, I have constructed three perspectives from three different scenarios. Different issues can arise during a design process in which a perspective may help to convey the proposal. I have chosen to focus on examples where the actual design of the site is done. The three examples are based in situations that are recurring in a landscape architect's work, the meeting with a client; a display for users of the new location and in a contest among several other proposals.

Background Studies

Through the theoretical literature review and the discussions with architects, I came to a number of important conclusions that you need to remember when you construct your perspective

An image is perceived by people in seconds. We have only a short time to catch the viewer and keep her interested. The purpose of image composition is to present the contents of the image and guide the viewer to see what is essential.

It is necessary to find the right target group for the image and use that as the starting point for the message of the image. Depending on whom the recipient of the picture is you can apply a different style from completely realistic to very abstract.

All the pieces of the image are working together to form a whole. It is important to treat the entire image with the foreground, between the plane and background as one.

Different formats have different inherent energy. The greater the difference in height and width, the greater energy the image has.

We read an image from the bottom and up, and for each horizontal level the eyes runs to the right and back. This is different from a document with both text and images, which we scan from top to bottom. In both cases, however, we read from left to right and you have to balance the picture accordingly. The objects to the left should be a bit bigger so that we do not read the images too fast. On the other hand it is important to control that the left side does not block the viewer to enter the image.

It is difficult to use two equal-sized volumes in the image, since it can easily become static, and the eyes rove back and forth. It is better to use a dominant side that shows where the viewer should start looking at the picture. After that you can lead the eyes into the picture through contrasts as large-small or light-dark.

Find the image thirds and work with the contrasts between them. Working with intersections that arise from the thirds will lead to a dynamic picture.

Consider the placement of humans in the image and use colors from the atmosphere and the purpose of the image.

These are general aspects that are important to take into consideration at all times when constructing the perspective. To move forward and to create a particular perspective for a certain situation, I started to ask myself questions about the perspective. I summarized the questions into one or a few keywords.

What target group is the image intended for? Who is the viewer? Where will the image appear? In what situation will the viewer be when she sees the picture? The keywords were: target group and scenario.

What is the purpose with the image? What should the picture show and what will it tell the viewer? What do I want the viewer to see in the picture? These questions I summarized into: aim and viewing angle.

How much will the image show? Should it be a realistic or an abstract picture? Can I use the four mannerisms? Which of the four mannerisms will the image strive against? The word I summarized was mannerism.

What composition should the image have? What is important to include in the different parts of the image? What should be present in the foreground, between the plane and in the background? The keyword to describe the answers to those questions was: composition.

Which format is best, based on what I want the image to convey? Should it be a restful or more energy-rich format? What is the screen size? The keyword is: the format.

What feeling do I want to create in the picture? Which colors helps to set that mood? Last keyword to consider: color.

The six points you must consider before you begin with your image is thus;

- target group and scenario
- aim and viewing angle
- mannerism
- composition
- format
- color

I refer to the six points as specific aspects, since they are based on the specific message I want to convey through the image. By systematically going through these points you can form the framework and a foundation for your perspective. The framework will help you to conduct yourself to the image. The framework limits you in a positive way by not allowing all of the choices when it comes to color, shape and composition. This means that you will be more efficient and work faster, and you know when the image is finished according to your framework.

Investigative example

To apply the theoretical knowledge in practice, I made three investigative examples. I did this to be able to explore what happens when you use the specific aspects. The examples resulted in three perspectives with three different starting points, scenarios. The scenarios I assumed was a meeting with a client, an image intended for the residents on the site and an entry for a contest. By determining the contents of the specific aspects, I created the framework for each of the perspec-

tives. After that I started working with both sketches and the computer to produce three final perspectives.

Through the work of the investigative examples I concluded the method as useful to follow, but some of the aspects are less relevant. I also found some new points that are important to consider. The modified method is more suited to the architect and landscape architect's work with the perspective.

Modified method

Using a method to get started and become more efficient in constructing a perspective worked very well. With a mixture of the specific aspects and my new discoveries the modified method is as follows:

Target group and scenario - The target group will help you decide to whom you address the image. That way you can have one or a number of persons in mind when making your perspective. That way you can always go back and test whether your target group will understand the image.

Aim and viewing angle - It is important to know the aim for the image so you know where you are going and when the image is complete. What will the image show?

Expression - I found it difficult to relate to the word mannerism. What I think is important to keep in mind is what kind of expression you want your perspective to have. The longer the process has gone the more specified the proposal is and the perspective can be more and more detailed. Ask yourself how ready the proposal is.

The picture as a whole - it is important to early think about what parts to include in the perspective. That way you can quickly build a foundation that is easy to dress. Find the background, between the plane and the foreground and move progressively through all three of them.

Third divisions and horizon. The intersections between the third divisions are a great way to place objects and humans into the image. From there, you can easily adjust them to one side or the other. Find the horizon so that the humans are placed in the right position.

Find the image motion. Make sure that the eyes always have something to cling to the edges and then are directed back into the picture. Double check that nothing is blocking your eyes or draw them away either to the right or the left.

Color. Find a color palette to start with but dare to experiment. It saves a lot of time to have a set color palette to work with because you do not have to choose colors in all the steps. Using this step, everything in the picture will also be a certain tone which makes it easier to change colors later.

Time. Decide what time of day and part of the year the picture should show before you start. This helps you to many time-saving decisions.

Conclusion and reflection

The purpose of this master thesis was to find a method that will be applicable on all kind of perspectives. The three perspectives I have chosen to create are just examples to translate theory into practice. The reason why I chose to do practical examples and not just read in theory was to see if the specific

aspects really worked in practice. The work with the examples has made me aware of important aspects to think about and relate to. This has meant that I can consciously move away from them and choose to do differently. By having an understanding of how people perceive and view the pictures I can use this awareness to construct my picture with the message I want it to convey.

In landscape architecture, we use illustrations in various ways to try to demonstrate the ideas we have of the places we design. The question we should ask ourselves is whether we need a method for making images, can we just use our gut instinct and do what feels good? Would a method really help us? My response to these questions is that it is easier to be efficient if you have a foundation, a framework, to lean on. To get started with the image and to be forced to make decisions without testing first, you need guidelines.

Today's high pace, both at university and at work. By becoming aware of the choices and have a method to start with, I can streamline the process of creating a successful perspective. That way I can, in principle, always make a point of view of the context I need the image for.

I have also learned that the more I read and knowledge, the more I realize that I do not know. Therefore, this thesis has stimulated me to learn even more about the images, about computer programs and to sketch more. Everything is in the hands of the person with the idea to convey.

*”Bilder är en del av det mänskliga språket och ingår i vårt vardagsliv,
ofta på ett mer avgörande sätt än text.”*

(Wærn m fl 2004, s. 7)

Innehållsförteckning

Förord.....	3	Skalfigurer	21	Del III Avslutning.....	65
Sammanfattning.....	4	Ljus och skuggor	21	Reflektion	66
Summary.....	5	Färger	22	Litteraturstudie	
Inledning.....	10	Summering	23	Samtal med yrkesverksamma	66
Metod	10	Del II Undersökande exempel.....	25	Undersökande exempel	66
Litteraturstudie	10	Perspektivens motiv	26	Min teknik	66
Samtal med yrkesverksamma	10	Var befinner vi oss i gestaltnings-		Mitt arbete	67
Undersökande exempel	11	processen och vilka underlag finns?	26	Avslutande diskussion	68
Avgränsningar	12	Min teknik	26	Vad kunde jag ha gjort annorlunda?	68
Arbetets upplägg	13	Perspektiv 1 - möte med uppdragsgivare.....	28	Vad tar jag med mig	68
Del I Bakgrundsstudier.....	15	Perspektiv 2 - för de boende i Eskilstuna.....	38	Referenser.....	71
Du har en sekund på dig	16	Perspektiv 3 - tävling.....	50		
Identifiera betraktaren	16	Slutsats.....	63		
Vem finns bakom bilden		Modifierad metod	64		
och vad ska bilden visa?	17				
Bildens helhet	18				
Format	20				
Rörelse	20				
Symmetri/asymmetri	21				

Inledning

Det jag har undersökt med mitt examensarbete är hur vi som landskapsarkitekter kan använda den konstruerade bilden, perspektivet, för att förmedla våra idéer.

Anledningen till hela arbetet är min fascination för bilder. Under mitt kandidatarbete undersökte jag hur jag kunde mig av bilder som ett kommunikationsverktyg mellan landskapsarkitekt och brukare (Forsslund, 2009). Jag såg då tydligt hur bilder kan vara till stor hjälp för att aktivera och engagera människor.

I olika sammanhang kan vi utnyttja perspektivet för att visa våra idéer. Det kan vara som ett arbetsredskap i tidigt skede av ett projekt där kollegor och beställare kan skissa i perspektivet för att komma vidare i processen. Det kan också användas i en tävling för att på ett snabbt och tydligt sätt kunna visa hur den tänkta platsen kan komma att se ut.

Landskapsarkitekter har flera olika sätt att förmedla idéer. Det kan vara genom sektioner, vyer, modeller, planer och det vi kallar perspektiv. De är alltså en fiktiv bild av hur en plats kan komma att se ut och det är de bilderna som jag har valt att arbeta med. Bilder finns överallt omkring oss vilket gör att många är vana vid dem och ofta förstår och kan ta dem till sig. Landskapsarkitekter arbetar med objekt som inte finns, vi arbetar med en föreställning om hur det kan bli. Vi måste hela tiden redovisa och beskriva våra tankar för att visa både kollegor, beställare och brukare hur en plats kan förändras. Med den konstruerade bilden har vi ytterligare ett sätt att förmedla våra idéer.

Det finns mycket forskning kring hur människan upplever bilder och hur bilder påverkar oss. En mörk bild på en skog kan göra att vi känner oss rädda medan en skog med solljus kan göra oss nyfikna på vad som gömmer sig där. En solig bild på turkost vatten ger oss associationer till havet vilket ofta förknippas med positiva känslor.

Som landskapsarkitekt använder jag dels inspirationsbilder för att visa en känsla men även fiktiva bilder för att visa hur en plats kan förändras. Jag tycker att bilder är intressanta och har därför valt att undersöka det vidare. Jag har i mitt examensarbete samlat kunskap som redan finns inom bildbehandling och bildkomposition och sett på vilket sätt jag kan använda det i mitt framtida yrke.

Syftet med arbetet är:

- att bygga upp perspektiv så att de passar olika situationer
- att presentera en metod för att bättre och snabbare kunna välja och konstruera perspektiv för olika situationer.

Metod

För att komma fram till hur jag skulle bygga upp perspektiv utifrån olika situationer har jag ägnat mig åt litteraturstudier, samtal med yrkesverksamma arkitekter och landskapsarkitekter och egna undersökningar med penna, papper och dator.

Litteraturstudie

För att få mer kunskap om bilder och bildkomposition har jag läst många böcker inom området för bildkomposition och visuell kommunikation. Litteraturen har jag hittat via biblioteket, bibliotekets internetsidor och referenslistor i lånade böcker. Jag har försökt hålla en bred ingång för att se hur olika yrkeskategorier anammar ämnet för att på så sätt få en så bred överblick som möjligt.

Det finns mycket skrivet kring dessa ämnen och det är väl utspritt mellan olika yrkeskategorier vilket har gjort att jag har fått sälla bland verken. Jag har valt böcker som handlat om visuell kommunikation, komposition och budskap i bild oavsett vilken yrkeskategori författarna tillhör.

Samtal med yrkesverksamma

Många böcker är riktade till fotografer, konstnärer och till reklambranschen. För att få en inblick i hur arkitekter tänker kring perspektivet sökte jag upp tre personer som arbetar med perspektiv i sin vardag på ett eller annat sätt. Det var viktigt för mig att samtala med yrkesverksamma arkitekter för att se hur de använder sig av perspektiv i sin yrkesroll. Detta för att få en verklighetsförankring. Där det har varit möjligt har vi träffats personligen och samtalat utifrån ett antal frågor jag förberett innan mötet. I annat fall har samtalen skett över telefon men utgått i från samma frågor. Frågorna jag förberett har alla ställts under samtalet men jag har medvetet låtit samtalet vara fritt för att se vad arkitekterna själva tyckte var intressant att ta upp. Frågorna gjorde att samtalet höll en viss ram och att ämnet inte svävade ut för långt.

Personerna som jag har varit i kontakt med är

Sam Keshavarz, jobbar sedan 2008 som landskapsarkitekt på White i Stockholm och är sedan 2010 delaktig i undervisningen vid landskapsarkitektutbildningen vid SLU, Ultuna. Sam arbetar framförallt med gestaltning och projektering av offentliga miljöer. Han använder illustrationer som planer och perspektiv i sina projekt, som ofta är arkitekttävlingar och andra typer av tidiga skeden, där det grafiska är av stor betydelse för att kommunicera förslagens innehåll.

P.O Sporrang är arkitekt och kan perspektivets konstruktion på sina fem fingrar. P.O har passerat pensionsåldern men arbetar fortfarande med sin egna konsultfirma. Han har arbetat som lärare i bild och perspektivlära både på KTH och SLU och deltagit i en mängd olika projekt under åren.

Per-Göran Hillinge arbetar som arkitekt på Sweco i Göteborg. Han använder dagligen perspektivet som arbetsredskap. Per-Göran är utbildad vid Chalmers och använder perspektiv för att på ett snabbt och tydligt sätt visa beställare och kollegor hur han tänker kring en idé eller ett projekt. Han ser perspektivet som ett arbetsredskap som är perfekt för att kunna skissa tillsammans och på så sätt hjälpas åt i ett projekt.

Frågorna jag ställde var;

- Använder du dig ofta av perspektiv?
- Om ja, när du använder du dig av perspektiv?
I vilka situationer?

- Tänker du olika beroende på vad du ska använda det i för sammanhang?
  - beställare
  - brukare
  - tävling
- Tycker du det är bra eller dåligt att använda sig av perspektiv? På vilket sätt?
- Borde perspektiv användas mer?
- Hur tänker du när du bygger upp ett perspektiv, har du en strategi?
  - direkt i datorn
  - skissa för hand
  - tredimensionell modell som underlag
  - foto som underlag
  - skiss som underlag

Undersökande exempel

För att applicera den teoretiska kunskapen från litteraturstudien och samtalen i praktiken gjorde jag tre undersökande exempel för att testa om teorin fungerar. Jag har byggt upp tre perspektiv utifrån tre olika scenarier. Olika situationer kan uppstå under en gestaltningsprocess där ett perspektiv kan hjälpa till för att förmedla förslaget. Jag har valt att fokusera på exempel där själva gestaltningen av platsen i princip är klar. Gestaltningens helhet finns och perspektivet används för att visa upp idéerna. De tre exemplen grundar sig i situationer som är återkommande i en landskapsarkitekts arbete.

- *Möte med en uppdragsgivare.* Ett befintligt uppdrag där jag visar mina idéer. Genom att använda mig av en bild över den tänkta platsen kan jag lätt visa var förändringarna äger rum och hur det kan te sig i verkligheten. I planer och sektioner kan det vara svårt att se rummets helhet och vilka konsekvenser en gestaltning får. Genom att skissa vidare på förslaget i ett perspektiv är det lättare att se hur rummet påverkas.

- *Visning för brukare av den nya platsen.* Det är viktigt för ett projekt att de som ska använda den framtida platsen förstår hur den kan komma att se ut och blir positivt inställda till förändringen. Ett perspektiv kan hjälpa till att förmedla en känsla och göra att platsen känns inbjudande. För en person som inte arbetar med planer och sektioner kan det vara svårt att översätta det tvådimensionella till tredimensionellt. Det kan vara svårt att se volymer och känna rummets storlek i förhållande till sin egen.

- *I en tävling bland flera andra förslag.* I en tävlingssituation måste presentationen sticka ut bland andra förslag och dra blickarna till sig. Ett perspektiv kan då vara till hjälp på två sätt. Dels genom att visa hur platsen kan komma att se ut, det går fort att sätta sig in i platsen och förstå rummets volym. Dels för att dra blickarna till sig och ta betraktarens fokus. På så sätt kan en betraktare bli nyfiken på förslaget och lättare komma ihåg det.

Avgränsningar

De exempel jag har använt mig av kommer från Fristadstorget i Eskilstuna. Under hösten 2010 läste jag en kurs där vi gestaltade Fristadstorget vilket gör att jag hade mycket underlag därifrån och en färsk gestaltningsidé i huvudet.

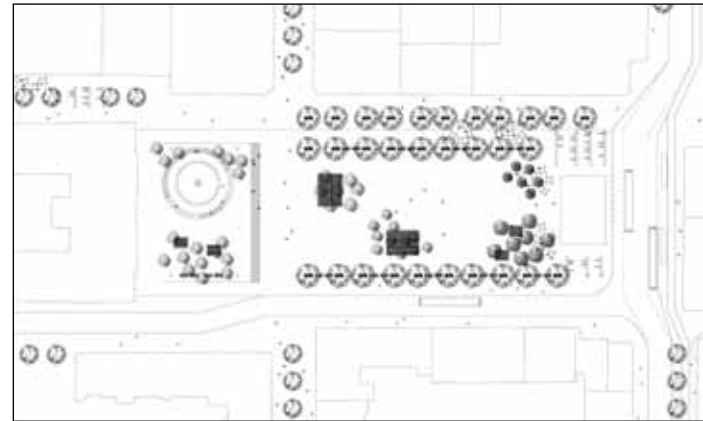
Arbetet utgår från hur bilder läses och tolkas i västvärlden. Vi läser från vänster till höger och färger står för en viss sak som inte stämmer överens med tolkningar i andra delar av världen.

Examensarbetet behandlar utskrivna bilder och inte publicerade bilder på Internet. En utskriven bild har ett bestämt utsnitt medan man på en skärm kan zooma in och ut vilket gör att bildens förutsättningar förändras.

De verktyg som landskapsarkitekter har för att förmedla hur en plats kan komma att se ut är plan, sektion, modell och perspektiv av olika slag. De perspektiv som vi har att välja bland är fågelperspektiv där hela platsen visas uppifrån och perspektiv där man står på marken och tittar in på platsen. Det finns för och nackdelar med alla sätt vilket gör att de kompletterar varandra i försöket att visa hur en gestaltning kan komma att bli.

Jag har i mina exempel valt att använda perspektiv där man befinner sig i markplan och tittar in på platsen eftersom det är den bild som visar hur det kan se ut om man befinner sig på platsen. Det är då lättare för en betraktare att sätta sig in i hur platsen skulle kunna upplevas.

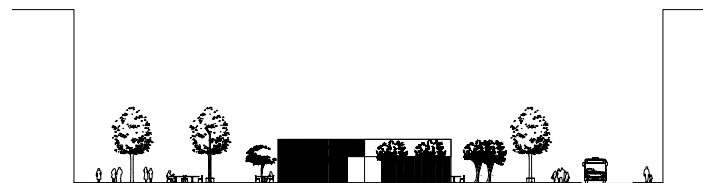
Exempel på landskapsarkitektens verktyg

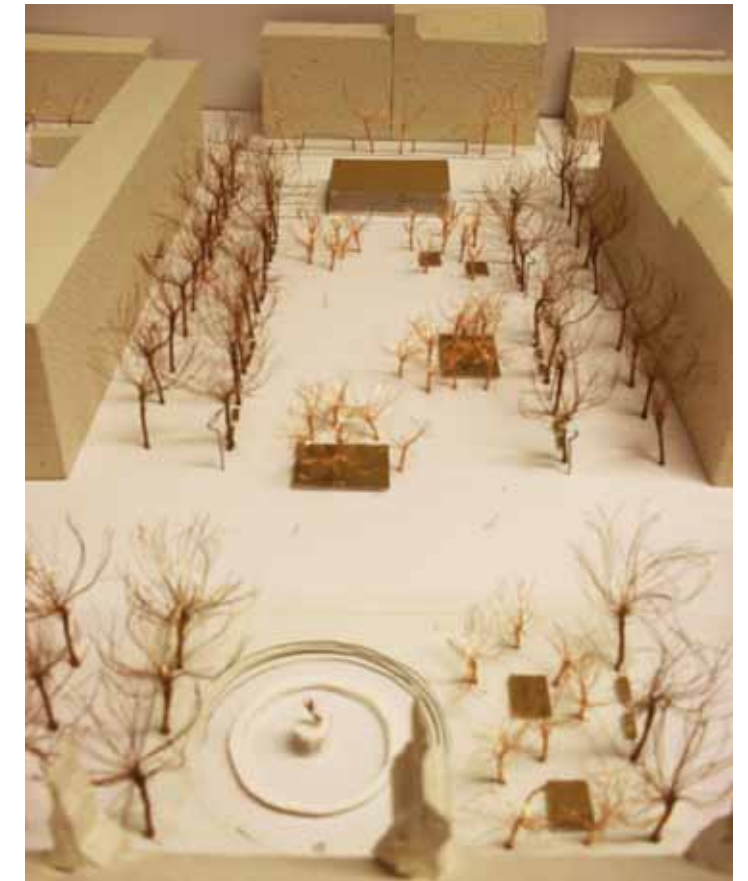
Plan - Är skalenlig och visar platsen ovanifrån. Ger en bra överblick hur platsen kommer att gestaltas men det kan vara svårt att översätta den tvådimensionella planen till hur det blir i verkligheten.

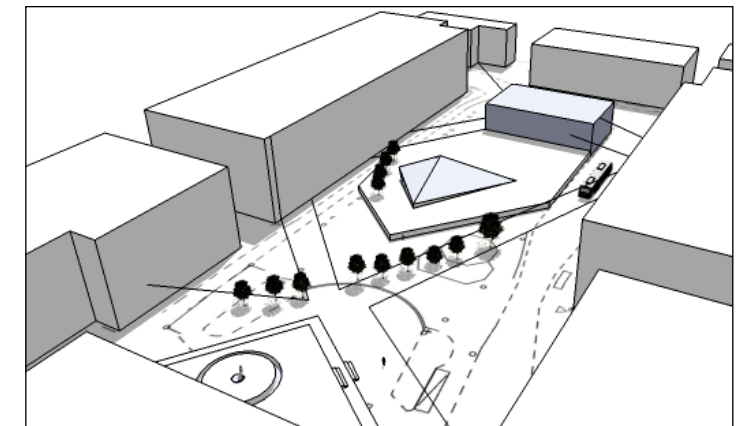
Snitt/Sektion - Genom att dra ett snitt/sektion över planen kan man få upp volymen. Snittet/sektionen är skalenlig och visar precis bara det som är i själva snittet, ingenting annat. Hjälper dig att förstå höjd och bredd men visar inte så mycket mer.

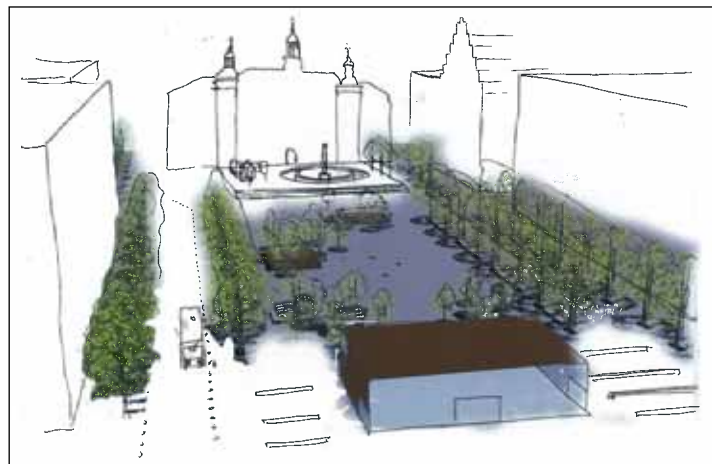
Vy/Elevation - Är också skalenlig och visar tillskillnad från ett snitt/sektion även det som finns bakom och ibland framför själv snittet. På så sätt kan du visa mer från platsen och det blir lättare att få en uppfattning om hur det kan komma att se ut.

Fysisk modell - Hjälper dig att förstå rummets volymer och hur objekt på platsen förhåller sig till varandra. För att få rätt proportioner måste den vara skalenlig. Fördelen är att du kan flytta runt objekt och känna på platsen. Nackdelen är att det ofta tar lång tid att bygga och att det ändå är svårt att ta sig in i modellen och se hur det blir från markplan.

Digital modell - Hjälper dig precis som i en fysisk modell att förstå volymer och hur objekt förhåller sig till varandra. Fördelen är att det går förhållandevis snabbt att bygga upp modellen och att du virtuellt kan vandra omkring på platsen. Nackdelen är att det fortfarande är en två dimensionell bild på skärmen.

Fågelperspektiv - Ger en bild av platsen uppifrån. Det ger en överblick och du ser hela rummet samtidigt. Däremot är det svårt att förstå hur det är att befinna sig i rummet.

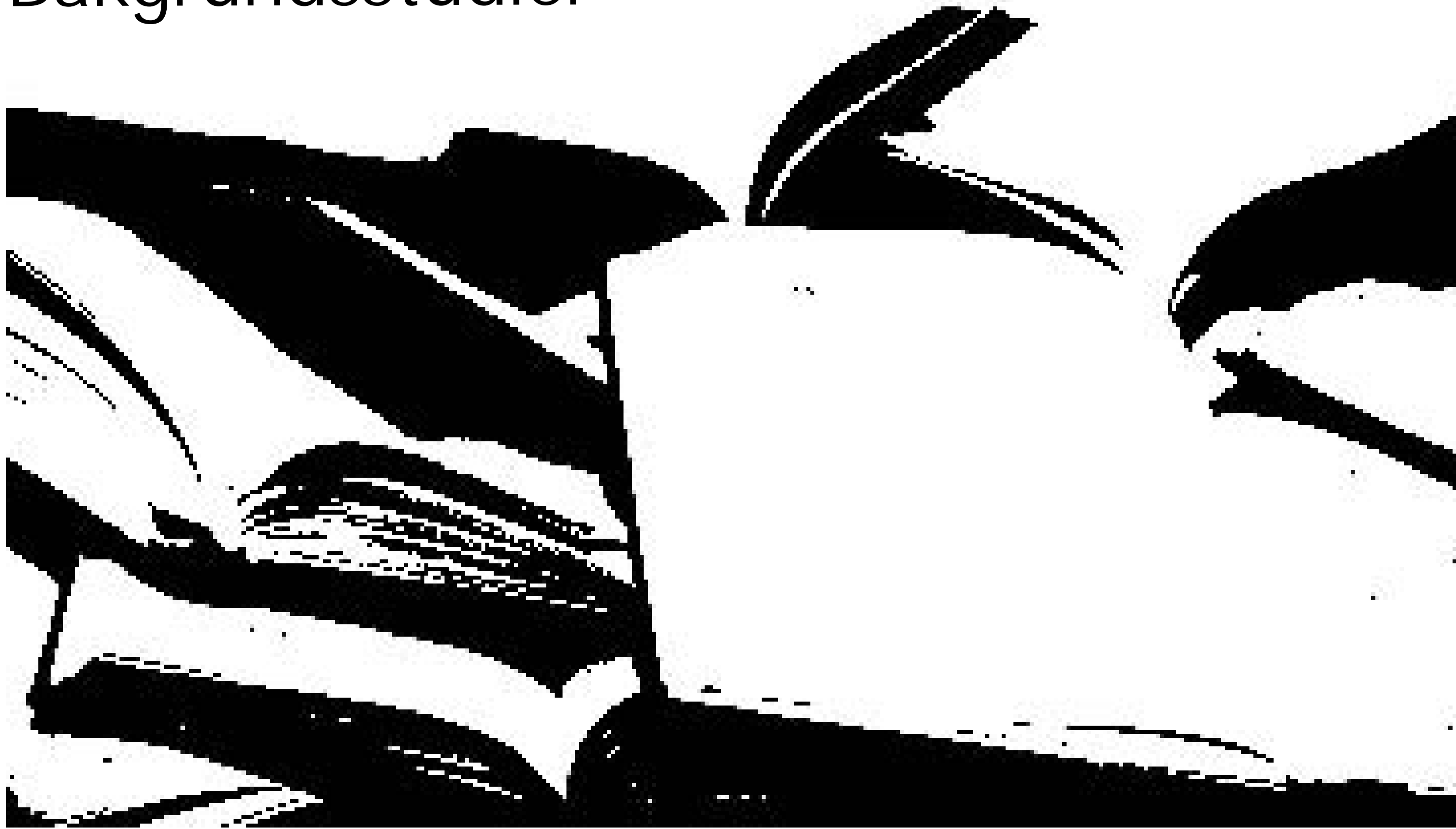
Perspektiv i markplan - Ger en känsla av hur det kan komma att bli på platsen och det är lätt att sätta in sig själv. Nackdelen är att det bara visar hur det ser ut från en punkt och en hel del göms bakom till exempel träd och utrustning.

Arbetets upplägg

Arbetets upplägg är indelat i tre delar. Del I är en bakgrundstudie där jag efter litteraturstudier och samtal presenterar ett antal punkter som är viktiga att tänka på. Del II beskriver min arbetsprocess med de tre exemplen. Vart och ett börjar med en färdig bild och går sedan steg för steg igenom uppbyggnaden från tomt ark till färdigt perspektiv. Hela arbetet avslutas med en reflekterande och diskuterande del över arbetet som helhet.

del I Bakgrundsstudier

Genom samtal och litteraturstudier har jag kommit fram till ett antal punkter som är viktiga att tänka på när man ska göra ett perspektiv. Det är generella aspekter som man behöver ta hänsyn till i alla bilder som man skapar. Det är alltid viktigt att tänka på bildens påverkan, vilken målgrupp bilden riktar sig till, vad bilden ska visa, hur bilden är komponerad och vilka färger som används.

Du har en sekund på dig

Tiden för att uppfatta en bild är bara någon sekund. Yvonne Wærn, professor emerita vid Tema kommunikation på Linköpings universitet, Rune Pettersson, professor i informationsdesign vid Mälardalens Högskola och Gary Svensson forskare vid avdelningen för Konstvetenskap och visuell kommunikation vid Linköpings universitet, menar i sin bok *Bild och Föreställning* att under den korta tiden måste bilden fånga betraktaren och förmedla sitt budskap. Bilder med budskap möter oss överallt, vid frukostbordet, på väg till skolan, på bussen etcetera. Ändå är det till allra största del text som vi lär oss att hantera, analysera och använda för att föra fram ett budskap. Bilder är, mer än text, en betydande del av vårt mänskliga språk och vårt vardagsliv. Redan små barn börjar fråga om glass så fort de ser en viss färgkombination och vi kan tala om ett visuellt språk (Wærn m fl, 2004).

Den stora skillnaden mellan text och bild är att en författare och en talare har kontroll över argumentens ordning. I en bild har vi inte samma möjlighet att kontrollera i vilken ordning betraktaren kommer att läsa de olika delarna. Retorik, konsten att övertyga, riktar sig till en talare och hur hon med språket kan förklara, övertyga och till och med övertala en lyssnare.

Detsamma går att åstadkomma med bilder. För att få önskad effekt på betraktaren kan man till stor del planera sin bild (Wærn m fl, 2004).

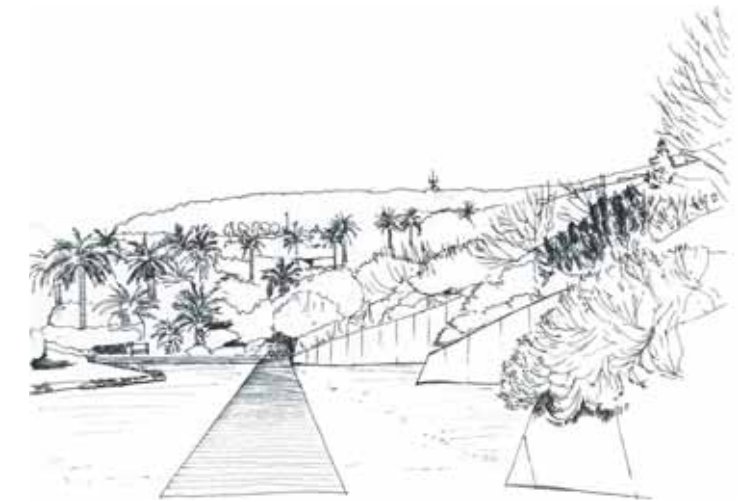
Identifiera betraktaren

Syftet med bilden är alltid att påverka mottagaren genom att beröra, motivera eller informera, menar Bo Bergström som är art director och fil kand i konst- och litteraturvetenskap. Han skriver i sin bok *Effektiv visuell kommunikation* att det är viktigt man vet vem som är mottagare av bilden så att budskapet anpassas efter syftet. Han anser att man aldrig ska välja allmänheten som målgrupp utan välja en mindre grupp som ger möjlighet till ett mer tillspetsat, kreativt budskap (Bergström, 2009).

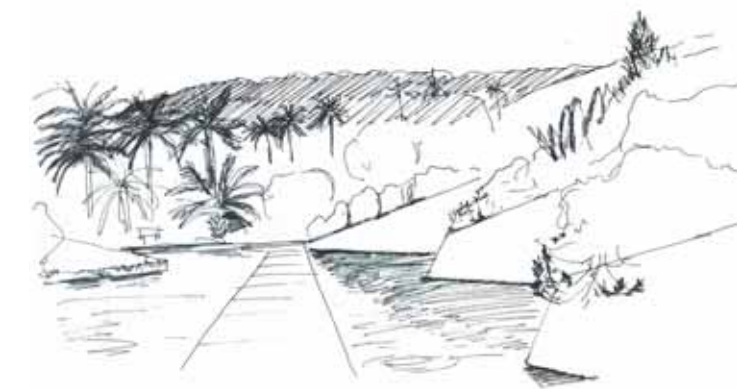
Beroende på vem som är mottagare av bilden kan den framställas på olika sätt för att passa rätt målgrupp. Wærn m fl hänvisar till Sloans fyra olika bildmanér som ett sätt att presentera bilden. De går från det fotografiska, till det realistiska, det expressionistiska till ett serietecknarmanér. Beroende på vilket sorts manér man använder skapas olika förväntan hos mottagaren vilket påverkan uppfattningen om innehållet (Wærn m fl, 2004).

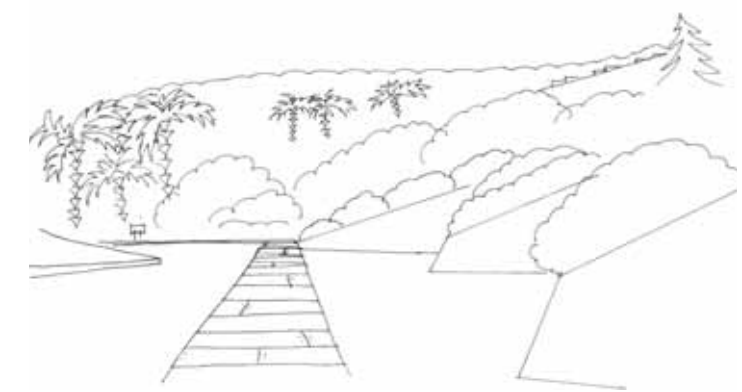
Fotografiskt manér.

Realistiskt manér.

Expressionistiskt manér.

Serietecknarmanér.

P.O Sporrang är arkitekt och använder perspektivet dagligen i sitt yrke. Han anser att det är viktigt att ha rätt nivå på perspektivet beroende på sammanhanget som det används i. Han använder perspektivet för att få svar på frågor i gestaltungs-skedet då det är lätt att blir för detaljerad. Det leder ofta till att det uppkommer fler frågor än man får besvarade. Är bilden fel för sammanhanget och målgruppen är det lätt att haka upp sig på detaljer som för stunden är oväsentliga.¹

Vem finns bakom bilden och vad ska bilden visa?

Per-Göran Hillinge är verksam arkitekt på Sweco i Göteborg och menar att det alltid måste finnas ett personligt uttryck som visar att det finns en person bakom perspektivet och idén. Det gäller att arbeta fram sin egen personliga stil så att bilden förmedlar det man vill berätta.²

I boken *Fotografisk bild* menar Stefan F Lindberg, reportagefotograf och fotolärare och Lars Åberg, journalist, att nya redskap ger nya möjligheter att framställa och visa bilder men att det alltid finns en person bakom bilden som har en idé. Oavsett vilket medium som används måste den personen själv bestämma vad hon vill med sin bild. För att kunna bestämma målgrupp måste vi veta vad det är vi vill säga med bilden (Lindberg & Åberg, 2004).

¹ P.O Sporrang, arkitekt, samtal den 21 februari 2011.

² Per-Göran Hillinge, arkitekt, telefonsamtal den 10 mars 2011.

Förslaget

Sam Keshavarz, landskapsarkitekt på White Arkitekter i Stockholm, arbetar mycket med perspektiv till olika tävlingar. Han säger att man aldrig får glömma förslaget. Vi gör perspektivet för att visa upp vårt förslag och det måste vi ha med oss. Vad handlar förslaget om? Vad är viktigt att visa? Till skillnad från fotografier och konstnärer ska landskapsarkitekter visa en gestaltad plats som ännu inte existerar. Genom perspektivet kan vi plocka fram det som är viktigt och det vi vill berätta om förslaget. När man gestaltar förslaget utgår man ofta från platsen och det är bra att hitta samma känsla när man ska göra perspektivet.³

Utgångspunkt

För att göra förslaget rättvisa menar Keshavarz⁴ att man måste hitta rätt bildvinkel som perspektivet kan utgå ifrån. Tredimensionella verktyg förenklar i stor grad det arbetet. Alla typer av modeller underlättar för att få en förståelse för förslaget men digitala tredimensionella modeller är oerhört tidssparande jämfört med fysiska modeller. Vilken vinkel man väljer är ett arbete i sig och man ska tillåta en viss intuition. Utgångspunkten i valet av vinkel är att det ska framhäva projektet på ett bra sätt.

^{3,4} Sam Keshavarz, landskapsarkitekt, samtal den 25 februari 2011

Bildens helhet

Keshavarz anser att det är viktigt att tidigt få ihop bildens alla delar till en helhet. Det måste finnas en grundtanke med bilden från början. På så sätt ser man tydligt vilka element bilden är uppbyggd av. De stora dragen bör komma först så man inte fastnar i detaljer för tidigt.⁵

Hans syns stöds av Ulf Sjöstedt, verksam fotograf i Göteborg. Han skriver i boken *Fotoskolan: Komposition* att en komposition innebär att alla delar i en bild arbetar ihop till en helhet. Genom att arrangera former och linjer kan intresset riktas mot det bilden handlar om, bildens mening. Kompositionen i sig får aldrig bli ett självändamål utan ska vara ett hjälpmedel för att presentera bildens innehåll (Sjöstedt, 2001). En bild som består av linjer och punkter försöker människor alltid se som en helhet. Det är alltså inte strecken på ett papper i sig som bestämmer hur bilden uppfattas utan vår förmåga att göra strecken till en helhet. Denna helhet kallas inom psykologin för gestalt. Alla människor tycks lyda under samma gestaltlagar, det vill säga att vi uppfattar gestalter under samma villkor, även om alla människors tolkning av bilden är personlig. (Wærn m fl, 2004)

Det finns många teorier om hur blicken rör sig över en bild och hur olika element i bilden spelar mot varandra. De elementära linjerna, den vågräta, lodräta och diagonala, är de lättaste att uppfatta (Sjöstedt, 2001). Blickens vandring upp över bilden uppfattas som en rörelse och bildkomposition handlar till största del om att leda den rörelsen och få den att stanna till där man vill (Lindberg & Åberg, 2004).

Bo Bergström beskriver tillsammans med Pär Lundgren, lärare och utvecklingsledare vid Mediepedagogiskt Center i Karlstad och George Flessa, skribent och formgivare, i boken *Grafisk kommunikation* tre regler man kan använda sig av vid bildkomposition;

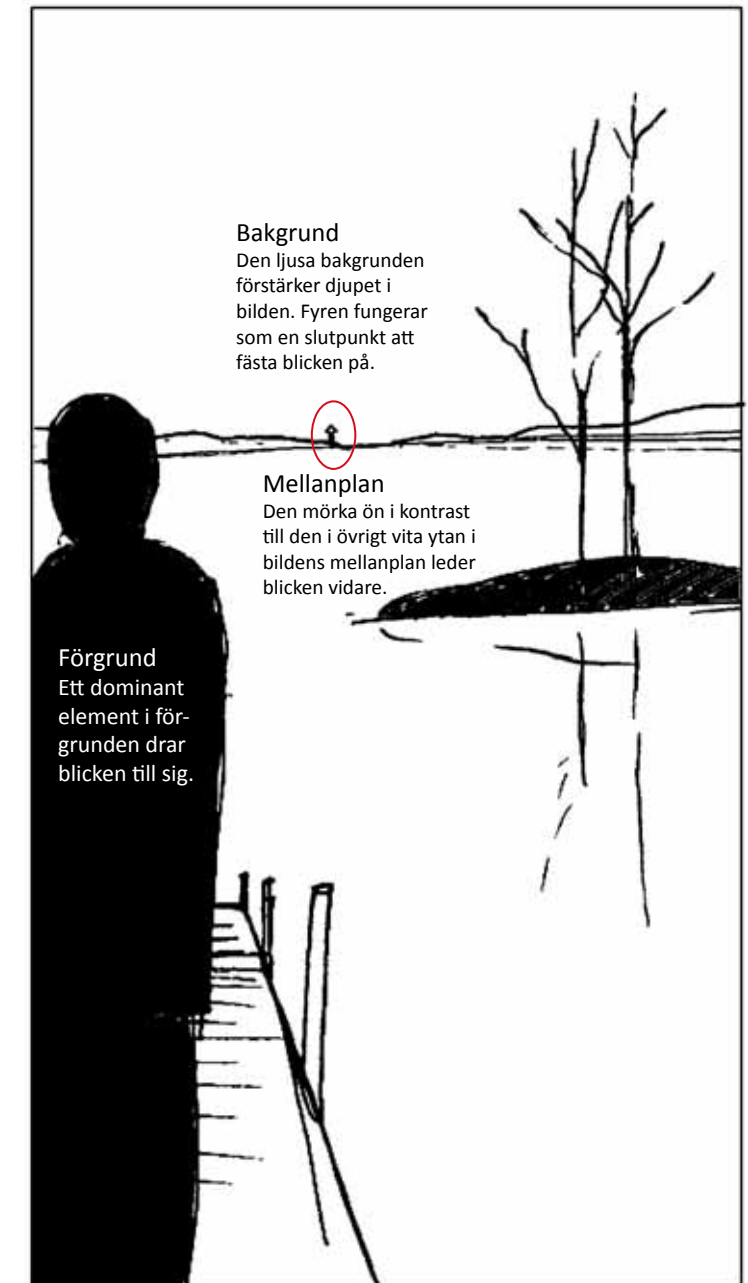
⁵ Sam Keshavarz, landskapsarkitekt, samtal den 25 februari 2011

- Bygg upp bilden med förgrund, mellanplan och bakgrund.
- Ge bilden en inre geometrisk form
- Utnyttja de elementära linjerna

Förgrund, mellanplan, bakgrund

Genom att medvetet bygga upp bilden med förgrund, mellanplan och bakgrund skapar man ett djup i bilden som gör den intressant att se på (Bergström m fl, 2008). Bilden ska också attrahera och orientera betraktaren. Ett utvalt dominant element i förgrunden fungerar som en startpunkt för att dra till sig betraktarens blick. En tydlig väg in i bilden genom mellanplanet visar hur och i vilken ordning de olika elementen ska läsas av. Det skapas lättast med hjälp av olika kontrastpar som rakt-böjt och mörkt-ljust (Bergström, 2009).

Bo Bergström har, i sin bok *Bild & Budskap*, skrivit att det mest grundläggande för att få en djupverkan i bilden är att använda sig av en gradering. Det innebär att låta ett element delvis täcka ett annat. Den ena formen upplevs genast som nära och den andra som längre bort vilket skapar ett djup. Ett annat sätt är att låta ett stort element dominera förgrunden. Allt annat i bilden kommer då att ses i en djuptrelation till det främre elementet. Vi uppfattar att ett stort element oftast befinner sig närmare än ett litet. För att få till ett kraftigt djup kan det som bildar förgrunden vara riktigt mörkt och bakgrunden ljus, vi leds då in i bilden. Mellanplanet och bakgrunden kan även göras lite oskarp vilket tolkas som djup på grund av ögats egna begränsade skärpedjup (Bergström, 2010).

Genom att planera bilden med förgrund, mellanplan och bakgrund hjälper man betraktarens blick genom bilden

Inre geometrisk form

Vi avläser bilder lättare om de är uppbyggda enligt en geometrisk slutenhet, att det finns en inre avgränsande form (Bergström, 2009). Alla ytor har ett symboliskt värde som kan spåras långt tillbaka i historien. Rektanglar, kvadrater, trianglar och cirklar har olika betydelser, maktförhållande, relation och stämninglägen (Lindberg & Åberg, 2004).

Rektangel

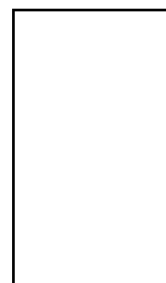
En liggande rektangel bjuder in betraktaren medan en stående kan kännas trång. Ögat kan snabbt röra sig genom den smala bildytan (Bergström, 2009). Enligt Lindberg och Åberg är den stående rektangeln mer aktiv och dynamisk medan en liggande rektangel känns lugn och vilande (Lindberg & Åberg, 2004).

Kvadrat

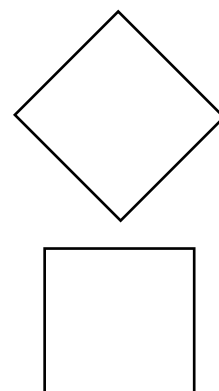
Den liksidiga kvadraten har en fast statisk form och symboliserar oföränderlighet (Lindberg & Åberg, 2004). Den ger ett lugnt intryck men kan lätt övergå till spänningslös. Kvadraten har en stark inre kraft och med hjälp av den kan man arbeta med en formgivning som antingen strålar ut eller in från kvadratens mitt (Bergström, 2009).

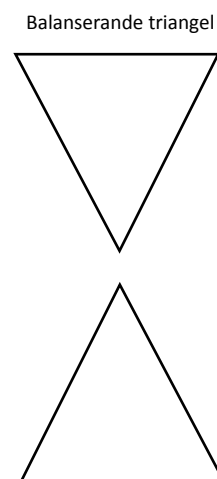
Liggande rektangel

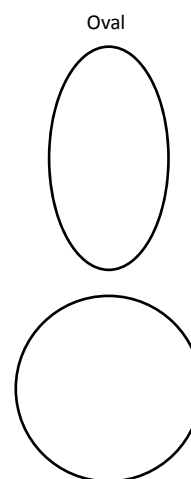
Stående rektangel

Kvadrat

Vilande triangel

Cirkel

Triangel

Triangeln har använts mycket av konstnärer vid avbildningar av familjer. Den bygger på trekantseffekter så som den vilande eller balanserande triangeln. Den vilande triangeln är stabil och trygg vilket kan vara det budskap man vill förmedla om kärnfamiljen medan den balanserande triangeln ger bilden ett oroligt uttryck (Lindberg & Åberg, 2004).

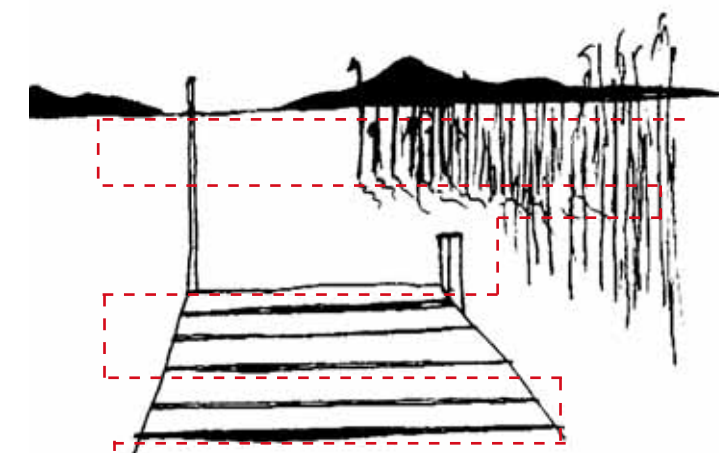
Cirkel

Cirkelformen kan både vara helt rund, en cirkel, eller som en utsträckt oval. Den står för harmoni och en obruten rörelse, det är en universell symbol för helhet och fulländning (Bergström, 2009). Cirkeln kan antingen vara expanderande eller sammandragande. Det är en symbol för evighet och är skönhetsens tecken (Lindberg & Åberg, 2004).

Elementära linjer

De elementära linjerna är horisontalen, vertikalen och diagonalen.

Horisontalen bygger på sidledsflyttningar av linjer och rörelser. Eftersom ögonens placering är horisontell uppfattar vi det liggande, horisontella som vilsamt och det är naturligt för oss att vandra i sidled med blicken (Lindberg & Åberg, 2004). Vi börjar läsa en bild i nedre vänstra hörnet och går sedan upp med blicken över bilden. För varje horisontal stannar blicken upp och vandrar längs linjen fram och tillbaka innan den fortsätter uppåt. Även korta horisontaler som trappsteg eller bryggans bräder räcker för att blicken ska vandra i sidled (Sjöstedt, 2001).

Vi börjar läsa bilden här.

Sen vandrar blicken uppåt och följer varje horisontal fram och tillbaka.

Vertikalen är mer dramatisk än horisontalen på grund av sitt samspel med tyngdlagen. Den utgår från det fallande eller växande. Ett objekt som går från överkant till underkant rasar genom bilden medan något som står i underkant strävar uppåt. Vertikalen kan också utnyttjas för att skapa ett djup genom att blicken följer en väg eller liknande in i bilden (Lindberg & Åberg, 2004).

Diagonalen har automatisk en rörelse eller riktning från ena hörnet till det andra. Dramatiken ökar ytterligare eftersom blicken hos betraktaren aktiveras och kan vandra in i bildrummet (Lindberg & Åberg, 2004). Det finns två typer av diagonaler; den som går från nedre vänstra hörnet till den övre högra och den som går från övre vänstra hörnet till nedre högra (Sjöstedt, 2001).

Nedre vänstra hörnet till övre högra.

Känns långsammare som en uppförsbacke.

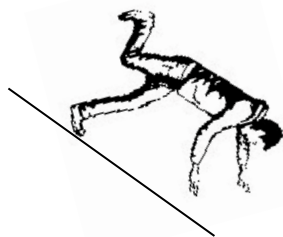
Övre vänstra hörnet till nedre högra.

Känns snabbare som en nerförsbacke.

Samtidigt som det är framåtskridande och ökar, lyfter.

Samtidigt som det är bakåtsträvande med en känsla av att ramla.

Format

Precis som den inneboende formen är formatet på bilden viktig. Alla format har en inneboende energi som skapas av spänningar mellan höjd och bredd. Ju större skillnaden är desto starkare energi och dynamik blir det vilket gör rektangeln till det format som attraherar ögat bäst (Bergström, 2009).

Rörelse

För att betraktaren inte ska ledas ut ur bilden är det viktigt att rörelsen i bilden håller kvar betraktarens fokus. Genom att låta rörelsen gå mot bildens mitt hålls betraktarens fokus kvar längre. En rörelse åt höger upplevs som bortåt medan en rörelse åt vänster upplevs som hemåt (Bergström, 2009). Om något faller åt höger känns det som om det faller från betraktaren medan det faller mot betraktaren om det faller åt vänster (Lindberg & Åberg, 2004).

Hasse Hansson, högskolelektor vid bildpedagogik och bildforskning vid Konstfack, Sten-Gösta Karlsson, lektor vid lärarutbildningen i Uppsala och Gert Z Nordström professor i bildpedagogik vid Konstfack skriver i boken *Seendets språk* att det vanligaste sättet för att få till en rörelse i en bild är att utnyttja naturliga rörelser. Det kan vara människor som går, hundar som springer eller fåglar som flyger. Står dessutom rörelsen i kontrast till något stillastående, som ett träd, förstärks den ytterligare (Hansson m fl, 2006). Ett annat sätt för att få rörelse och liv i en bild är att använda sig av oskärpa. Det behövs ytterst lite oskärpa för att få illusionen av att något är i rörelse (Bergström, 2009).

Går bortåt.

Går hemåt.

Faller mot betraktaren.

Faller från betraktaren.

Symmetri och asymmetri

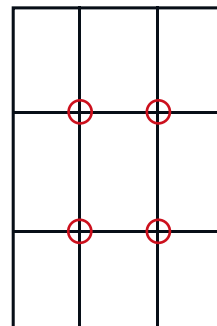
Man stävar ofta efter balans i bilden, man bör till exempel inte lägga för mycket tyngd i ena hörnet av bilden eftersom det känns som om den kantrar. I sin strävan efter balans är det dock lätt att göra bilden symmetrisk vilket kan kännas trist och spänningslös. Det kan vara svårt att få en spännande bild om man placerar huvudmotivet precis i mitten eller har två jämstora krafter som balanserar varandra. Olikheter gör däremot bilden mer dramatisk och intressant. En asymmetrisk komposition har mer laddning eftersom de olika stora ytorna i bilden spelar starkare mot varandra (Sjöstedt, 2001). För att få hjälp att hitta asymmetrin kan man använda sig av tredjedelar. Genom att dela in bilden i tre delar på både bredden och höjden skapas kryss. I dessa kryss kan man med fördel placera huvudmotivet för att få en dynamisk bild med kontraster mellan de olika delarna (Bergström, 2009).

Symmetri - kan lätt bli statiskt.

Asymmetri - är mer dynamiskt.

Tredjedelar - genom att placera motiv i skärningspunkterna är det lättare att skapa en dynamisk bild.

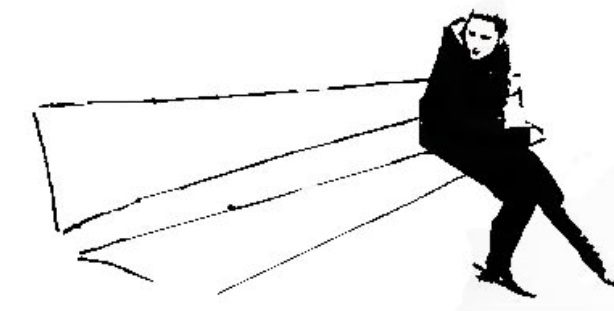
Eftersom vi läser en bild från vänster till höger betyder det att det till vänster får betraktarens fokus först. Det betyder också att blicken snabbt vandrar vidare för att läsa av det till höger. För att balansera bilden bör delarna till vänster om mittlinjen vara något större än de som ligger till höger (Wærn m fl, 2004). Bergström menar dock att ingången till bilden kan störas av ett element som blockerar bildens vänstra del. Att bilden är lättare att ta sig in i om detta element flyttas till högra delen och på så sätt öppnar upp bilden (Bergström, 2010).

Någon har precis gått.

Vill sitta ensam.

Väntar på någon.

Skalfigurer

Det är enligt Sporrang viktigt att ha människor, skalfigurer, i bilden ur två synpunkter. Dels för att tala om hur stort allting är i förhållande till varandra men också för att hjälpa oss in i bilden. En skalfigur i förgrunden, som inte är med i sin helhet utan är kraftigt beskuren, blir en förmedlare med en rörelse in i bilden. Skalfigurer hjälper oss att placera oss själva i bilden och på så sätt kunna bedöma storleken på rummet. Vi får genast en känsla om det är stort och rymligt eller smalt och trångt.⁶ Hillinge menar att horisonten, där himmel och markyta möts, är bland det viktigaste för att få bilden att stämma. Genom att placera alla skalfigurer men ögonen på horisonten får man direkt en djupkänsla.⁷

Placering av människor i bilden lämnar också utrymme för tolkning och funderingar. En människa som sitter på en bänk kan förmedla olika saker beroende på var på bänken hon sitter. Sitter hon längst bort väntar hon på någon medan sitter hon närmast ger det intrycket av att en annan person precis har gått. Är placeringen i mitten upplevs det som om hon vill sitta ensam (Lindberg & Åberg, 2004).

Ljus och skuggor

Genom att utnyttja ljus och skugga får människorna i bilden en tredimensionell form. Utan skuggor blir bilden oftast hård och platt. Det går inte att placera vare sig en människa eller ett föremål i bilden utan en skugga. Den förankrar motivet i bilden och hjälper oss att förstå om skalfiguren eller objektet står på marken eller svävar i luften (Bergström, 2009).

Ljuset i bilden kan också berätta om det är dag eller natt och om motivet befinner sig inne eller ute. För att skapa en dramatisk bild kan man använda mycket svärta i kontrast till ljusare partier. En enbart ljus bild ger ofta en känsla av frihet och den upplevs lätt (Bergström, 2009).

⁶ P.O Sporrang, arkitekt, samtal den 21 februari 2011

⁷ Per-Göran Hillinge, arkitekt, telefonsamtal den 10 mars 2011

Färger

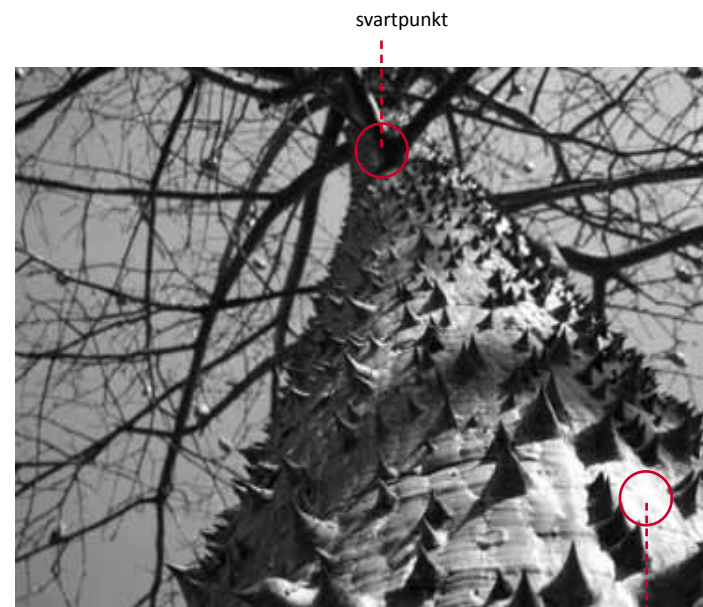
Upplevelsen av färg är personlig och varje människas uppfattning är unik (Bergström m fl, 2008). Det finns dock generella regler för hur människor uppfattar färger. Varma färger upplevs gärna som mer positiva än kalla färger. Varma färger får också föremål att se tunga och täta ut. De känns nära och dras mot betraktaren. Kalla färger ger generellt mindre tyngd och känns som om de befinner sig längre bort i bilden. Färgerna påverkar vår känslomässiga upplevelse av bilden och bestämmer dess stämning och temperatur. Färger stjäl mycket av betraktarens uppmärksamhet, för att komma ifrån det bör man bara använda ett fåtal färger som spelar och balanserar mot varandra. Olika färger påverkar betraktaren på olika sätt. Den röda färgen sticker till exempel alltid ut och syns medan den blåa färgen drar sig undan. Vi söker en viss harmoni i bilden och längtar undermedvetet efter komplementfärger. Ser vi något grönt letar vi efter rött och ser vi blått hoppas vi hitta orange (Lindberg & Åberg, 2004). Färger kan även användas för att få en rytm i bilden. Olika färgelement knyter ihop och leder oss runt i bilden (Bergström, 2009).

Keshavarz menar att beroende på vilket sammanhang bilden ska vara i kan man abstrahera färger olika mycket. En buske behöver inte alltid vara grön utan ibland är det bättre att hela bilden håller en färgton och en färgskala inom ett visst spektrum. Han menar också att det är viktigt att hela spektret från svart till vitt finns, att det inte bara är gråtoner. Kontrasterna är viktiga. Färgen på perspektivet bestäms också av vilket väder och vilken årstid man bestämmer att platsen har i bilden. Många tävlingsförslag visar soliga sommardagar vilket ger ett visst ljus och en viss färgskala men ibland kan det vara befriande att ha en molnig höstdag som kontrast.⁸

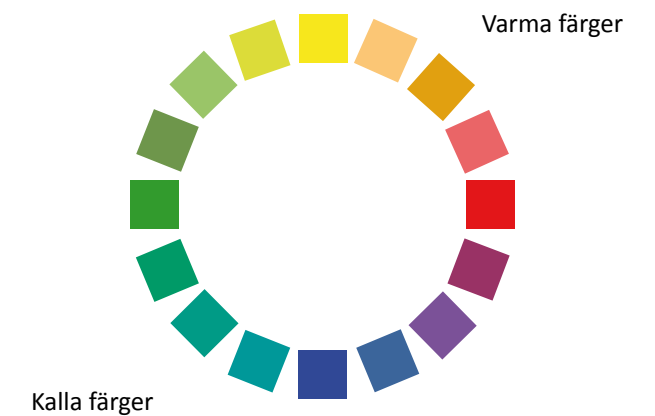
⁸ Sam Keshavarz, landskapsarkitekt, samtal den 25 februari 2011

Det gula färgfältet i huset leder blicken till det gula i vänstra delen av bilden och knyter på så sätt ihop hela bilden.

Hela spektret från svart till vitt finns vilket gör att en bra kontrast skapas i bilden.

Summering av bakgrundsstudien

När man ska konstruera en bild, ett perspektiv, är det särskilt några saker som är viktiga att tänka på.

Generella aspekter

En bild är något som vi människor uppfattar på bara någon sekund. Vi har alltså bara en kort stund att fånga betraktaren och hålla henne kvar. Syftet med bildkomposition är att presentera innehållet i bilden och leda blicken mot det som är väsentligt.

Det gäller att skapa en bild som är rätt för den målgrupp man har tänkt sig bilden för. Vet man vilken målgrupp man vill rikta sig till kan man ha det som utgångspunkt för att spetsa till sitt budskap. Beroende på vem som är mottagaren till bilden kan man använda sig av olika manér från ett helt realistisk till ett abstrakt eftersom de olika målgrupperna behöver olika stor detaljeringsgrad för att budskapet ska gå fram.

Alla delar i en bild arbetar ihop till en helhet och det är viktigt att behandla hela bilden med förgrund, mellanplan och bakgrund. Den inre geometriska formen och de elementära linjerna är viktiga att ha i åtanke.

Olika format har olika inneboende energi. Ju större skillnad i höjd och bredd desto större spänning.

Vi läser en bild nerifrån och upp och för varje horisontal leds ögat till höger och tillbaka. Detta till skillnad från ett dokument med både text och bild som vi scannar av uppifrån och ner. I båda fallen läser vi dock från vänster till höger och man måste balansera bilden efter det. Det till vänster bör vara lite större så vi inte läser av bilder allt för fort. Samtidigt är det viktigt att tänka på att det till vänster inte blockerar betraktaren att komma in i bilden.

Det är viktigt att hitta bildens tredjedelar och att arbeta med kontraster mellan dem. Även tredjedelarnas skärningspunkter är viktiga för att få en dynamisk bild.

Det är svårt att använda två lika stora volymer i bilden eftersom det lätt blir statiskt och blicken flackar fram och tillbaka. Det är bättre att använda en dominant volym som visar var man ska börja titta i bilden. Sedan kan man leda blicken in i bilden via kontraster som stor-litet och ljus-mörkt.

Skalfigurernas placering i bilden är viktig för att hjälpa betraktaren att lättare sätta sig in och förstå bilden. Även ljus och skugga hjälper till att förankra bilden och göra att vi förstår den.

Färger hjälper till att sätta en stämning och en känsla i bilden och det är bra att tänka på innan man börjar med bilden.

Specifika aspekter

Enligt min bakgrundsstudie är det alltid viktigt att tänka på dessa generella aspekter. För att komma vidare och kunna bygga upp ett specifikt perspektiv utifrån en viss situation började jag ställa mig frågor om perspektivet. Frågorna sammanfattade jag i ett eller ett par ord.

Vilken målgrupp är bilden tänkt för? Vem är det som är betraktare? Var ska bilden visas? I vilken situation kommer betraktaren att befinna sig när hon ser bilden. Orden blev; målgrupp och scenario.

Vad är målet med bilden? Vad är det bilden ska visa och vad ska den berätta för betraktaren? Vad vill jag att betraktaren ska se i bilden? Dessa frågor sammanfattade jag med orden; mål och bildvinkel.

Hur mycket ska bilden visa? Ska det vara en realistisk eller en abstrakt bild? Kan jag använda mig av Sloans fyra manér? Vilket eller vilka av de fyra manéren ska bilden i så fall sträva emot? Ordet jag använder är manér.

Hur vill jag att bilden ska bara uppbyggd? Vad är viktigt att ha med i bildens olika delar? Vad ska finnas i förgrund, mellanplan och bakgrund? Det samlade ordet för att beskriva svaret på dessa frågor blev; komposition.

Vilket format passar bäst utifrån det jag vill att bilden ska förmedla? Ska det vara ett vilsamt eller ett mer energiskt format? Hur ser bilytan jag har att arbeta med ut? Ordet jag använder mig av är format.

Vilken känsla vill jag skapa i bilden? Vilka färger hjälper till att sätta den stämningen? Sista ordet att ta hänsyn till blev färg.

De sex punkter man måste ta ställning till innan man börjar med sin bild är alltså;

- målgrupp och scenario
- mål och bildvinkel
- manér
- komposition
- format
- färg

Jag har kallat de sex punkterna för specifika aspekter eftersom de utgår från det specifika budskap jag vill förmedla med bilden. Genom att systematiskt gå igenom alla punkter kan man sätta upp en ram och en grund för sitt perspektiv. Ramen hjälper dig att förhålla dig till bilden och på så sätt bygga upp den. Ramen begränsar på ett positivt sätt genom att inte tillåta alla val vad det gäller färg, form och komposition. Du blir då effektivare och snabbare och vet när bilden är klar utifrån din ram.

I nästa kapitel kommer jag att bygga upp tre perspektiv där jag testar att utgå från dessa specifika aspekter för att se om de fungerar.

del II

Undersökande exempel

I följande kapitel har jag utgått från tre situationer för att bygga upp tre olika perspektiv.

Dessa situationer är ständigt återkommande i landskapsarkitekten vardag och är situationer där ett perspektiv kan vara till hjälp. I det första perspektivet är utgångspunkten ett möte med en uppdragsgivare. Det andra perspektivet är för de boende i Eskilstuna där det är tänkt att hänga som en utställning dit Eskilstunaborna kan gå och titta på förslaget över det nya torget. Det tredje och sista perspektivet är deltagande i en tävling. Bland flera olika förslag ska det här perspektivet stå ut och dra blickarna till sig.

För att konstruera perspektiven satte jag upp varje perspektivs ram med hjälp av de specifika aspekterna;

- målgrupp och scenario
- mål och bildvinkel
- manér
- komposition
- format
- färg

Därefter följer steg för steg, från vitt papper till färdigt perspektiv, hur jag har gått till väga i mina val.

Perspektivens motiv

Som underlag för de undersökande exemplen har jag valt Fristadstorget i Eskilstuna. Under hösten 2010 läste jag en kurs där vi gestaltade Fristadstorget vilket gör att jag hade mycket underlag därifrån och en färsk gestaltningsidé i huvudet. Torget ligger mitt i centrala Eskilstuna och anlades redan 1658. Det är en central knutpunkt och kommunen vill att torget ska bli representativt och något för Eskilstunaborna att vara stolta över.

Jag vill här inskräpa att Fristadstorget bara är ett exempel eftersom det är viktigt att det finns ett förslag att utgå ifrån då hela metoden grundar sig på att det finns en gestaltad plats.

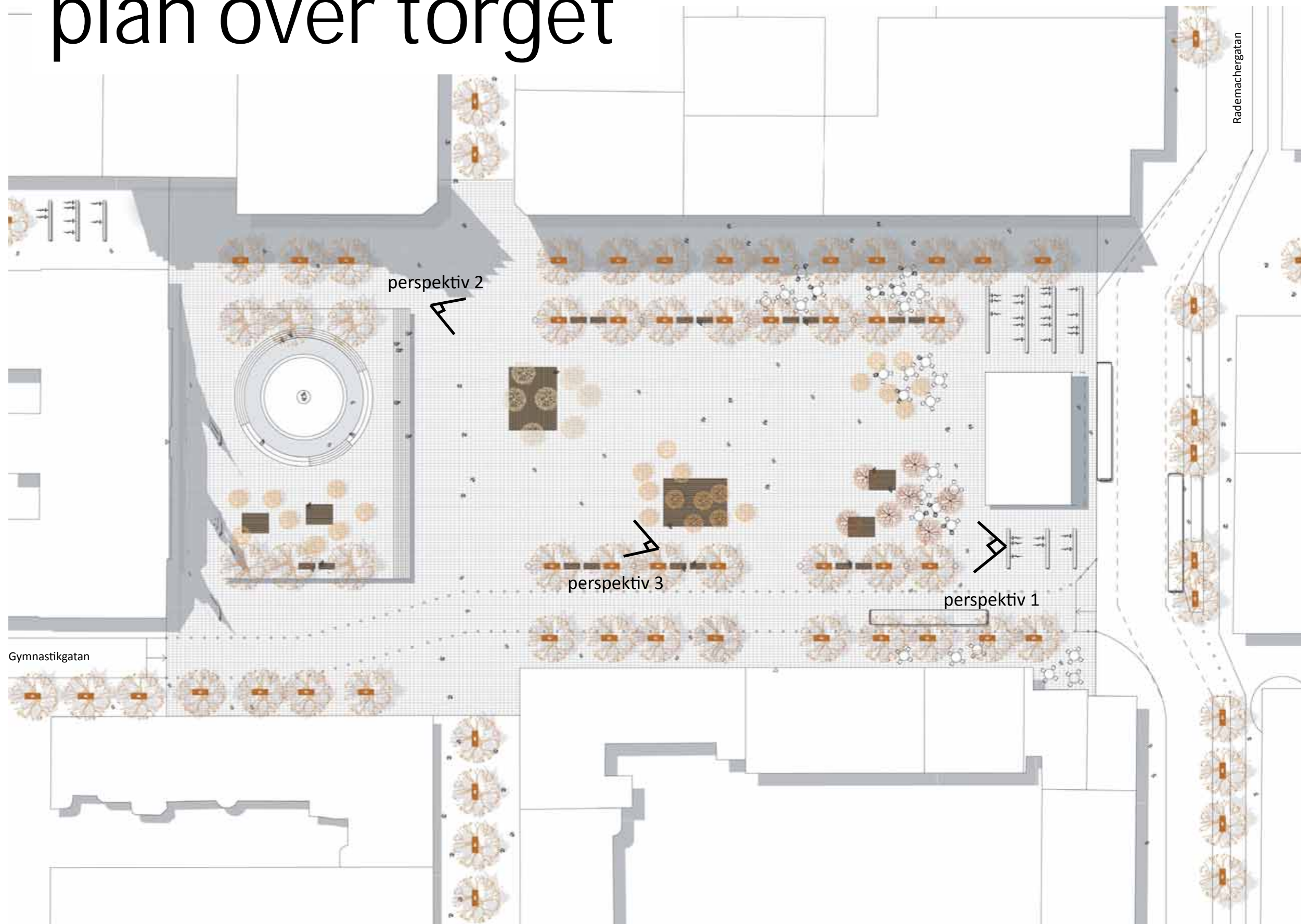
Var befinner vi oss i gestaltningsprocessen och vilka underlag finns?

Det finns alltså ett färdigt förslag och gestaltningen har en sammanhållen helhet. Det betyder att det finns en modell, fysisk eller digital, där volymer studerats redan i skisstadiet. Jag har använt mig av en digital modell från SketchUp som underlag för mina perspektiv. Det går även bra att använda foton eller bilder från fysiska modeller som underlag när man bygger upp sitt perspektiv. Det viktiga är att det finns något befintligt att ställa det nya i proportion till.

Min teknik

Jag har valt att använda mig av kollageteknik till alla tre exemplen. Anledningen är att jag då är fri att blanda stilar. Jag kan blanda allt ifrån en egen handritad skiss till ett foto i en och samma bild. Jag arbetar ofta för hand i början när jag ska skissa på ett förslag. I det här arbetet är förslaget redan utformat och perspektivet ska hjälpa mig att framhäva de delar som jag vill att betraktaren ska se. Genom datorns hjälp kan jag välja att visa de delar jag vill för att skapa det perspektiv jag vill åt. Målsättningen är dock att metoden jag kommit fram till ska dock gå att applicera oavsett teknik.

plan över torget

◀ Plan som visar förslaget över Fristadstorget.

De undersökande exemplens bildvinkel är markerade i planen som perspektiv 1, 2 och 3.

perspektiv 1

- möte med uppdragsgivare

Målgrupp och scenario. Målgruppen för det här perspektivet är uppdragsgivaren. Scenariot är ett möte mellan landskapsarkitekt och uppdragsgivare där förslaget diskuteras över mötesbordet. Det är utrustningen på torget som ska diskuteras och det ska vara öppet att skissa vidare i förslaget och prova idéer. Uppdragsgivaren får inte känna sig för låst med förslaget utan vara fri att ifrågasätta och testa vidare.

Mål och bildvinkel. Målet med perspektivet är att visa en uppdragsgivare hur förslaget över torget ser ut. Det finns ett tydligt förslag och en gestaltning och perspektivet måste vara läsbart. Samtidigt ska det finnas utrymme för diskussion och vidare gestaltande. Bildvinkeln är tagen mot stadshuset för att få en orienteringspunkt. Den är vald för att visa så mycket av utrustningen som möjligt eftersom den är i fokus på mötet.

Manér. För att det ska finnas utrymme för subjektiva tolkningar och för att kunna föra en öppen diskussion över förslaget har jag valt att använda mig av ett expressionistiskt manér. Olika manér ger olika förväntningar på bilden. Desto mer realistiskt desto mer förväntas vara i verkligheten och inte så mycket lämnat för diskussion. En mer skissartad bild som tydligt visar relevanta punkter kan göra beställaren mer aktiv för förslaget.

Komposition. Det behövs en tydlig hierarki i bilden så att det är lätt att se vad som ska diskuteras och inte förlora sig i för tillfället ovidkommande detaljer. Fokus ska ligga på det som ska diskuteras.

Förgrund. Eftersom fokus ska ligga på utrustningen får det inte vara något som skymmer i förgrunden.

Mellanplan. Fokus finns i mellanplanet och här finns det som ska diskuteras. Skulpturerna hjälper betraktaren att förstå rummets storlek och proportion.

Bakgrund. I bakgrunden finns stadshusets siluett som direkt visar var på torget bilden är tagen. Det finns även skulpturer i bakgrunden för att hjälpa betraktaren att läsa rummets storlek.

Format. Horisontalt format är lättast och mest vilsam för ögonen att läsa. Det väcker ingen direkt uppmärksamhet i sig själv.

Färg. För mycket olika färger kan ta fokus från förslaget. Den grå färgskalan med vissa utvalda element i färg kan ge ett sobert och uppriktigt uttryck. Det är också lättare att se vad som för tillfället är viktigt.

Exemplets uppbyggnad - steg för steg.

1. UNDERLAG

Det format jag har valt att använda i det här exemplet är den liggande rektangeln. I det formatet kan jag ta flera bilder direkt från SketchUp och sen sätta ihop. Jag är då inte begränsad i utsnittet av bilden.

a) Bildvinkel

På mötet ska torgets utrustning diskuteras. Därför valde jag en bildvinkel som visar så många av de nya sittmöjligheterna som möjligt. Den visar även den nya allén som går till vänster i bild och motsvarar nedre delen av planen.

b) SketchUp

I SketchUp valde jag att ta ut tre underlag som tillsammans visar tre olika sittmöjligheter i en och samma bild.

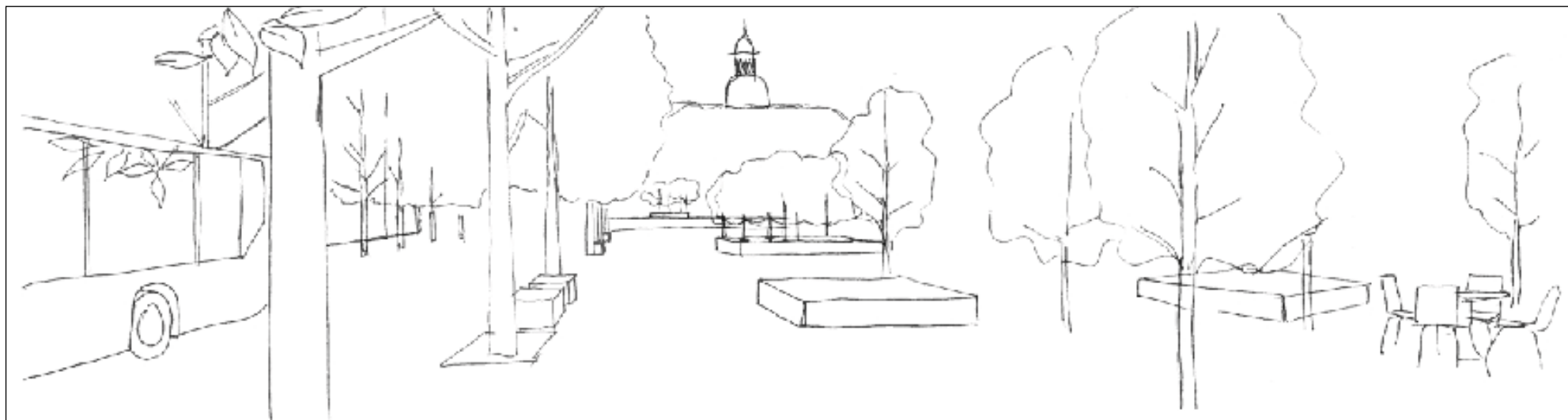
c) Photoshop

I Photoshop satte jag ihop de tre delarna från modellen så att det blev till ett helt underlag.

d) Handritad skiss

Genom att skissa av det digitala underlaget fick jag ett underlag med ett personligare uttryck. Här kunde jag fokusera på att visa utrustningen och inte markmaterialet till exempel. I bakgrunden kunde jag lägga dit stadshusets torn för att tydliggöra var bilden är tagen.

2. MANÉR

För att få en mer skissartad bild som lämnar öppet för diskussion valde jag att använda mig av ett expressionistiskt manér.

Hopslaget underlag - I Photoshop lade jag underlaget från SketchUp och den handritade skissen på varandra i olika lager för att kunna ta fram och gömma olika delar.

Jag testade först att ta fram det handskissade underlaget där utrustningen är eftersom det är de som ska diskuteras. Det blir då som två bilder, en över och en under, vilket jag inte tycker fungerar. Det blir ingen helhet och det är svårt att se vad som är i fokus. ▶

Jag gjorde istället underlaget från SketchUp genomskinligt så att det syns men inte tar överhand. ▶

Till sist lät jag det skissade underlaget vara kvar på utrustningen så att det är det som hamnar i fokus. Genom att underlaget från SketchUp ligger kvar får man en uppfattning om hur det ser ut i övrigt på torget. ▶

3. KOMPOSITION

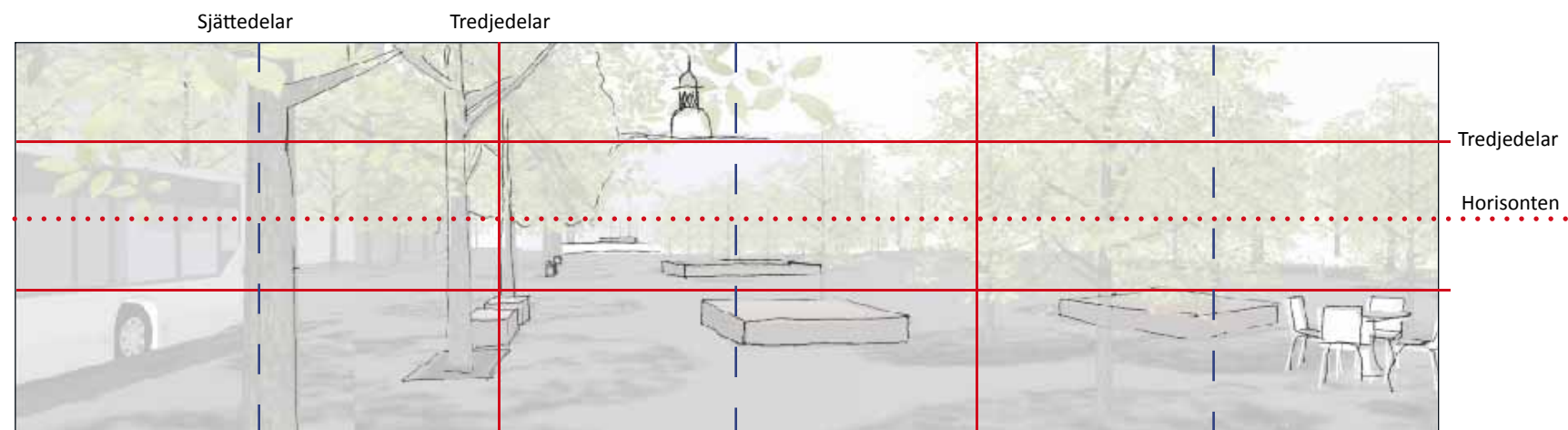
Skiss på underlag

När underlaget var klart skrev jag ut det för att kunna skissa direkt på bilden. På så sätt kunde jag planera det fortsatta arbetet. Jag skissade på skalfigurernas placering eftersom de inte får skymma utrustningen men ändå behövs för att tala om rummets storlek. När jag hade en plan för det fortsatta arbetet gick jag in i datorn för att testa skalfigurernas placering.

Tredjedelar

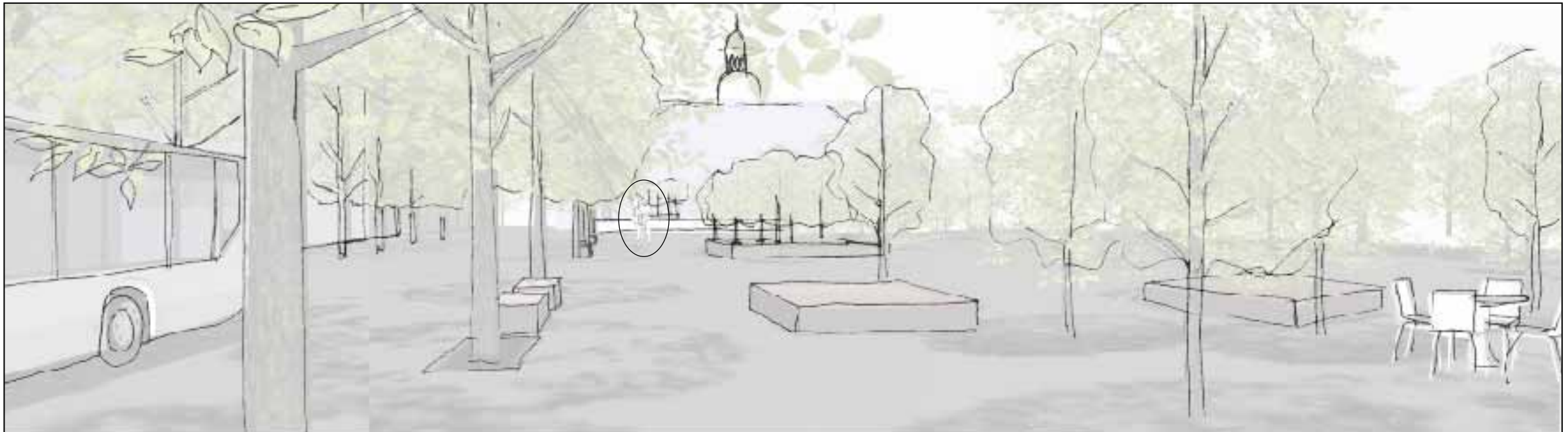
Jag delade in bilden i tredjedelar och la ut horisonten för att få hjälp att placera ut skalfigurer. Jag la också till sjättedelar eftersom formatet är utdraget i horisontalled.

a) Bakgrund

I det här perspektivet är det viktigt att betraktaren som i det här faller är en beställare förstår var bilden är tagen på torget. Därför har jag valt att ha stadshuset i bakgrunden som är en tydlig byggnad på torget.

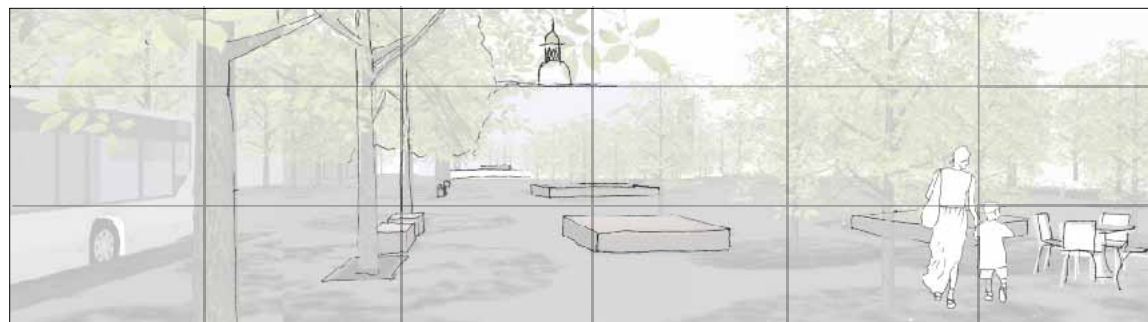
För att få en känsla av hur långt torget är och hur stora träd och utrustning är längre bort satte jag även in skalfigurer i bakgrunden.

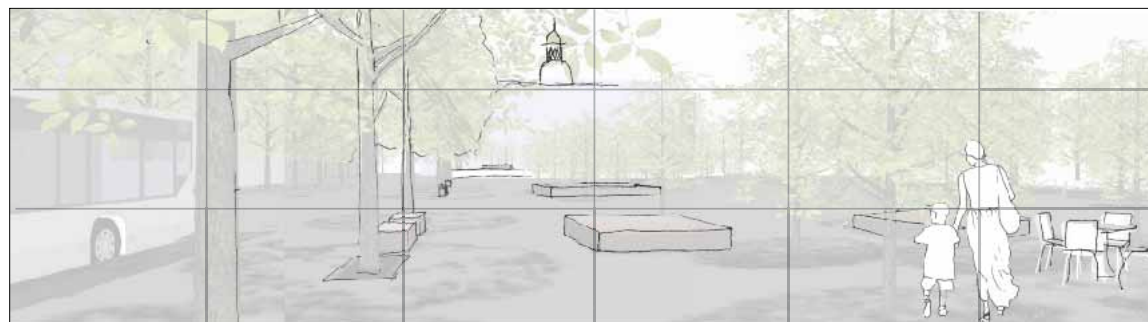
b) Mellanplan

Här finns den utrustning som ska diskuteras vilket gör att det måste synas.

Skalfigurer i helfigur - För att lättare få en uppfattning om utrustningens storlek ville jag ha med en hel skalfigur. Här är de vända åt höger men det känns då som om de är på väg ut ur bilden och de stjäl uppmärksamhet från det som ska vara i fokus.

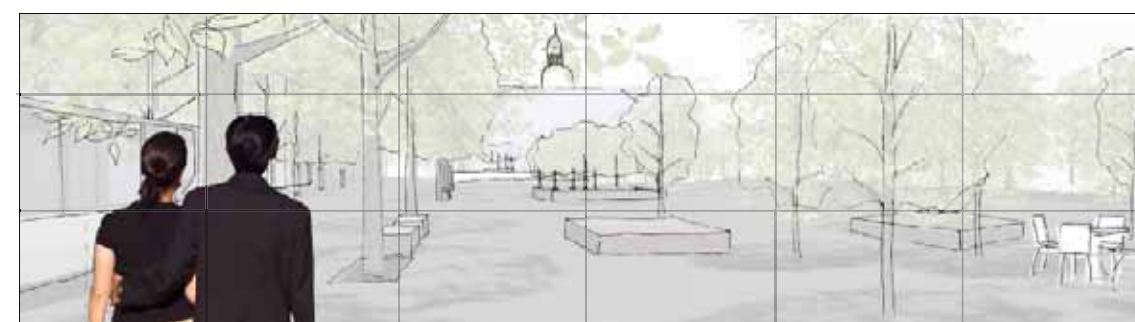
Det fungerar bättre om de är vända åt vänster eftersom de då har blicken riktad mot det som ska vara i fokus. Däremot skymmer de en del av utrustningen om de befinner sig till höger i bilden.

När de befinner sig till vänster i bilden och vända åt höger har de rätt riktning med blicken och förstärker fokus mot utrustningen. Här skymmer de heller ingenting.

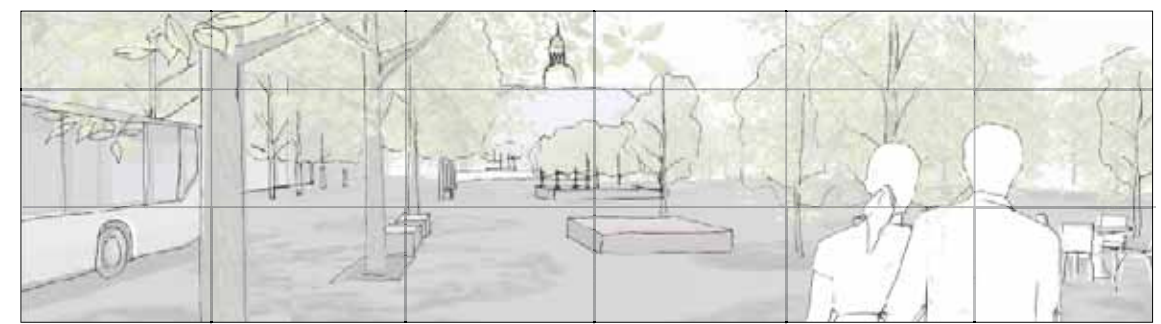
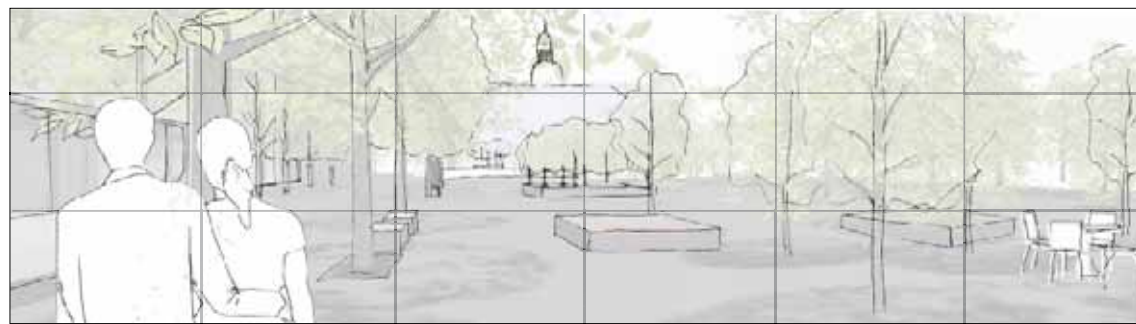
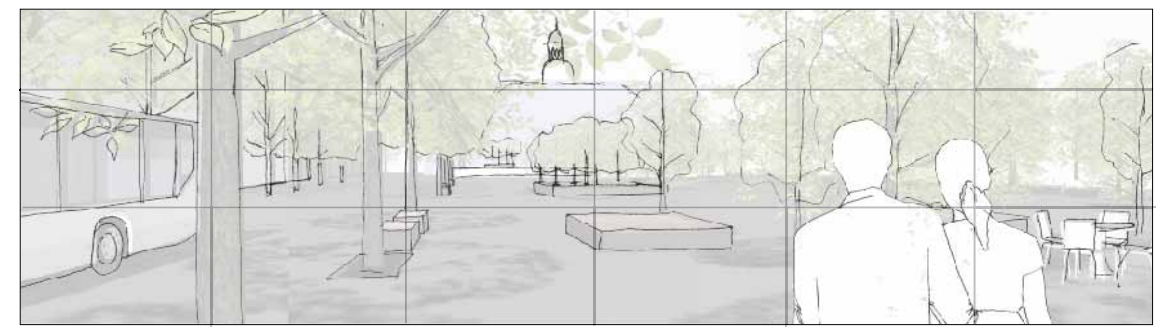
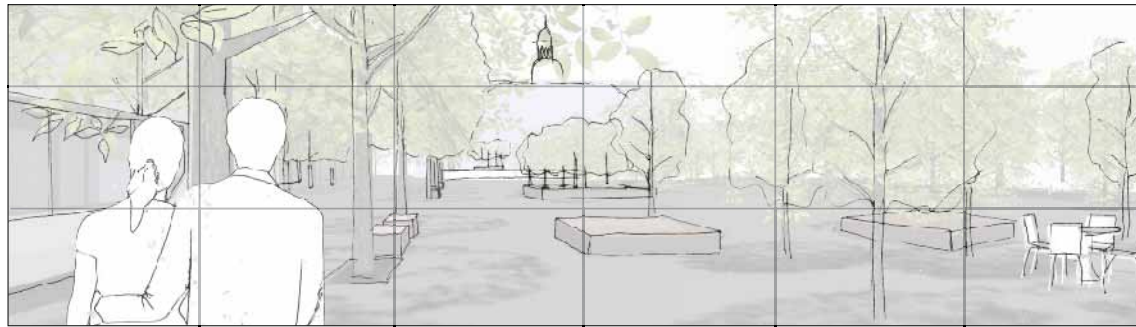

Skalfigurer från foto - Jag testade att lägga in skalfigurer från ett foto men de tog för stort fokus och passade inte in i bilden oavsett var de befann sig. Man ser bara skalfigurerna och inte resten av bilden.

c) Förgrund

Beskurna skalkfigurer - För att betraktaren ska få hjälp in i bilden kan man använda sig av skalkfigurer som är kraftigt beskurna. Jag testade att ha de åt olika håll i olika delar av bilden. De skymmer dock en hel del av bilden eftersom de blir så stora. Jag valde därför bort att ha några skalkfigurer i förgrunden.

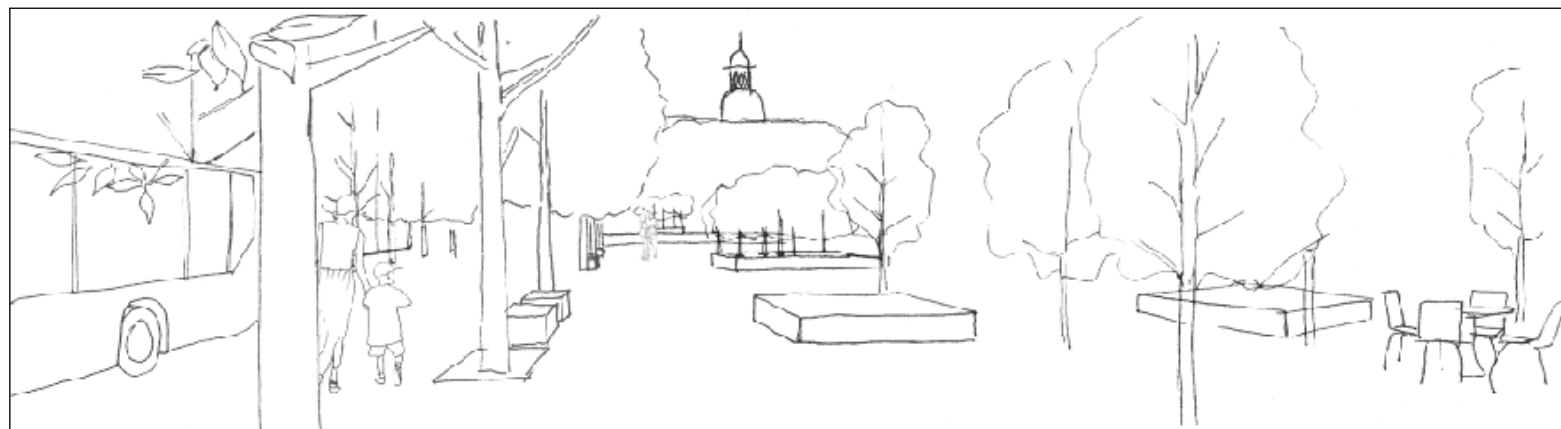

4. FÄRG

Färger stjäl lätt fokus och jag valde därför att inte använda mig av några starka färger i bilden utan använda mig av en grå ton.

Jag testade att ta bort underlaget helt och bara använda mig av det handskissade underlaget. Det blir inte riktigt någon hierarki i bilden när alla streck har samma värde.

Reflektion över perspektivet som helhet.

Underlag

I efterhand tycker jag bilden känns lite väl grå och det kanske skulle fungera lika bra med ett helt handskissat perspektiv i det här fallet trots att den saknar en tydlig hierarki. Eftersom perspektivet inte behöver tala för sig själv i det här sammanhanget är det inte av samma vikt att betraktaren leds in i bilden. Det är viktigare att beställaren förstår proportionerna så att vi kan diskutera kring förslaget. Fördelen med att bara ha ett handritat skiss är att det är lätt att vara selektiv och bara visa det man tycker är väsentligt. Samtidigt är det lätt att börja överarbeta skissen för att försöka bli mer och mer tydlig.

Det som är bra med att ha ett underlag från SketchUp är att det går väldigt fort att få upp ett handritat perspektiv med rätt proportioner. Alla objekt hamnar direkt på rätt plats och med rätt förhållande mot varandra.

Manér

För att bilden ska vara öppen att skissa vidare i tycker jag det är väldigt bra med en handskissad bild som underlag. Den skissade bilden signalerar att det inte är klart än utan att det finns utrymme för vidareutveckling. I ett underlag från SketchUp är alla objekt väldigt distinkta och klara. Det är svårt att veta var och om man får skissa vidare eller om förslaget är färdigt.

För att få fokus på en ren handskissad bild går det att öka detaljeringsgraden. Att skissa väldigt detaljerat tar längre tid än att ta fram/sudda bort modellen från valda delar. Därför tycker jag att det är ett väldigt snabbt och smidigt sätt att arbeta. Det är sedan lätt att ta fram andra delar ut bilden när processen går vidare.

Skalfigurer

I en sådan här situation där bilden inte behöver tala för sig själv är skalfigurerna inte av samma vikt för att hjälpa betraktaren in i förslaget. Däremot är de viktiga för att hjälpa betraktaren att sätta sig själv i rummet och förstå dess storlek och proportioner.

perspektiv 2

- för de boende i Eskilstuna

Målgrupp och scenario. Målgruppen är stadens invånare som alla ska känna sig välkomna till Fristadstorget. Scenariot är ett möte med invånarna i staden på kommunkontoret där förslaget presenteras och hängs upp som en utställning.

Mål och bildvinkel. Målet med perspektivet är att visa de boende i staden hur de kan använda torget i framtiden. Att tilltala så många människor som möjligt och att ge dem en positiv känsla för platsen. För att känna igen sig och se den största förändringen på platsen är bildvinkeln tagen från trappan framför stadshuset ner mot det nya informationshuset. Den ska visa torgets helhet och den aktivitet som kan tänkas vara där. Ett tillägg i förslaget är de nya sittmöblerna som finns med i förgrunden samt de dubbla trädalléerna.

Manér. Det måste framgå vad motivet är men det är känslan och den subjektiva tolkningen hos betraktaren som är viktig. Därför valde jag att använda mig av ett realistiskt maner med expressionistiska inslag.

Komposition. Det är viktigt att betraktaren känner sig välkommen in i förslaget, att det finns plats för åskådaren att komma in. Det får inte vara för många detaljer att haka upp sig på. Det ska vara en bild som i första hand förmedlar en känsla.

Förgrund. Det måste finnas något som leder och hjälper betraktaren in i bilden. Det som finns i förgrunden får inte blockera betraktaren.

Mellanplan. Det är här aktiviteten på torget äger rum. Det är hit betraktarens fokus ska riktas.

Bakgrund. Här finns en orienteringspunkt som gör att det är lätt känna igen sig på platsen. Himlen tar upp en stor del av bilden och är en viktig del av bakgrunden. Den påverkar mycket av bildens stämning.

Format. Det liggande rektangulära formatet ger en energi åt bilden. Den får en inneboende kraft som gör betraktaren aktiv.

Färg. Varma färger som gult, orange och rött förstärker den positiva känslan och strävar mot åskådaren.

Exemplets uppbyggnad - steg för steg.

1. UNDERLAG

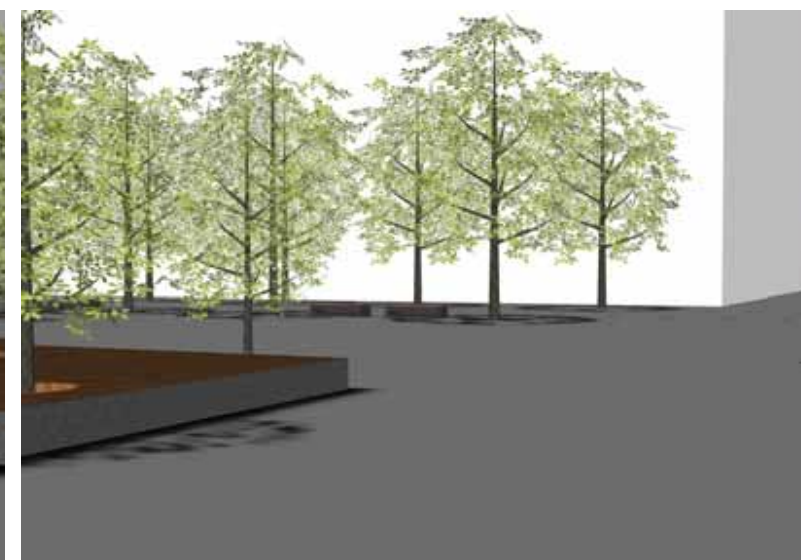
Det format jag har valt att använda i det här exemplet är den liggande rektangeln. Perspektivet ska vara för de boende i Eskilstuna och med det i tankarna gick jag in i min digitala modell i SketchUp för att hitta en bra bildvinkel.

a) Bildvinkel

Vyn är tagen strax framför trappan till stadshuset ner mot det nya informationshuset och televerkshuset. Den ska visa torgets helhet och den aktivitet som kan tänkas vara där. Ett tillägg i förslaget är de nya sittmöblerna som finns med i förgrunden samt de dubbla trädalléerna.

b) SketchUp

Tvådimensionella utsnitt från en SketchUp modell där husets volymer, träd och utrustning på torget finns utplacerat. Modellen hjälpe mig med att få rätt positioner och proportioner på torget.

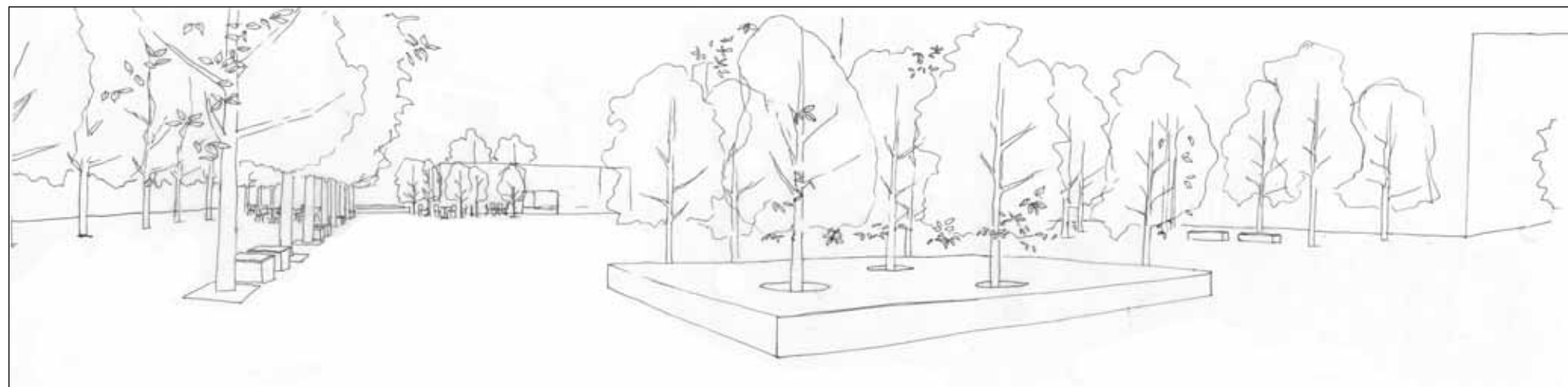
c) Photoshop

I Photoshop satte jag ihop de tre delarna från modellen så att det blev till ett helt underlag.

d) Handritad skiss

Genom att skissa av det digitala underlaget fick jag ett underlag med ett personligare uttryck. Skissen saknar dock hierarki, alla streck har samma värde och det är svårt att fästa blicken på något speciellt.

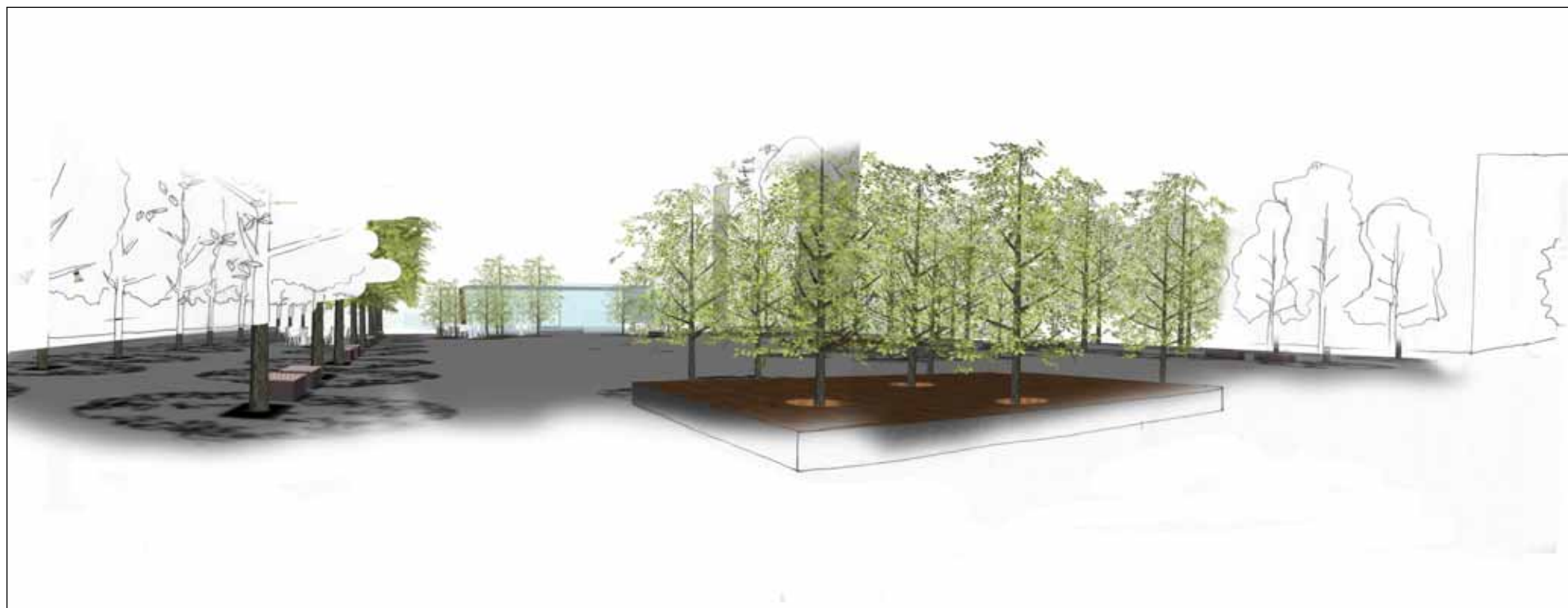

2. MANÉR

Jag ville testa att använda mig av ett realistiskt manér med expressionistiska inslag och valde att slå ihop de två underlagen. Det gjorde att jag kunde välja vilka delar som skulle vara skissartade och vilka delar som skulle vara med realistiska.

Hopslaget underlag

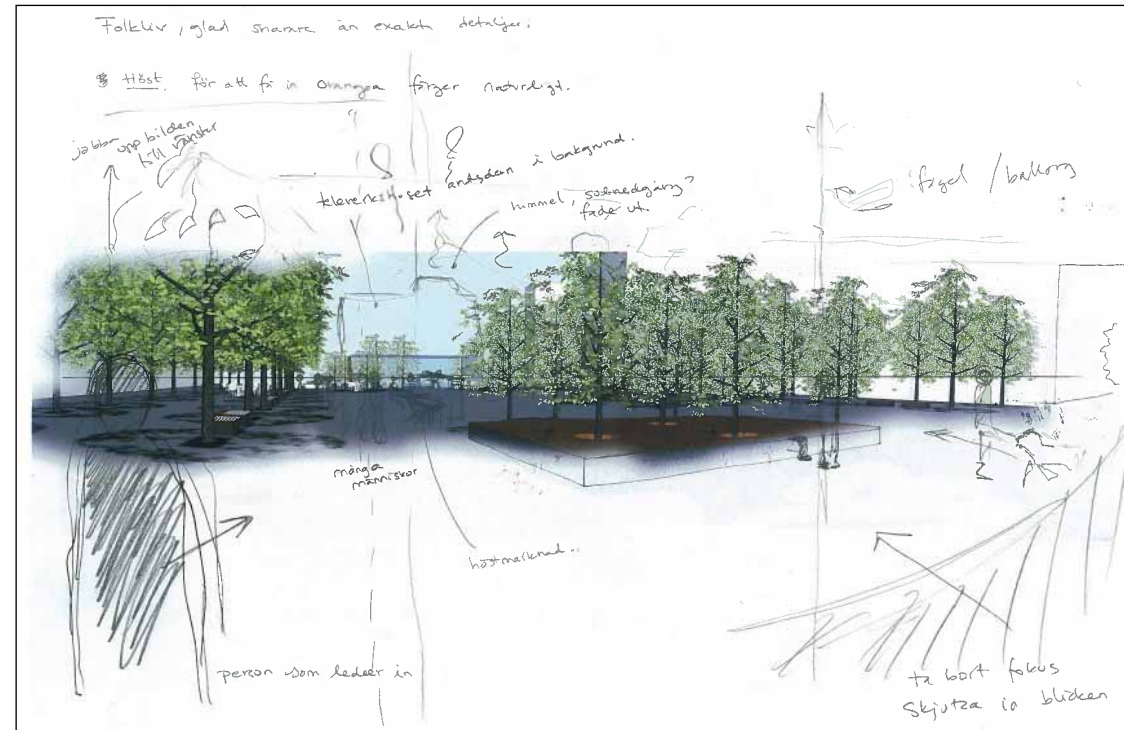
I Photoshop lade jag ihop underlaget från SketchUp och den handritade skissen på varandra i olika lager för att kunna ta fram och gömma olika delar. För att få fokus på torgytan i bilden är det färg på de delarna. Skissen kommer fram ju mer åt sidorna i bilden man kommer för att förstärka fokus i mitten ännu mer.

3. KOMPOSITION

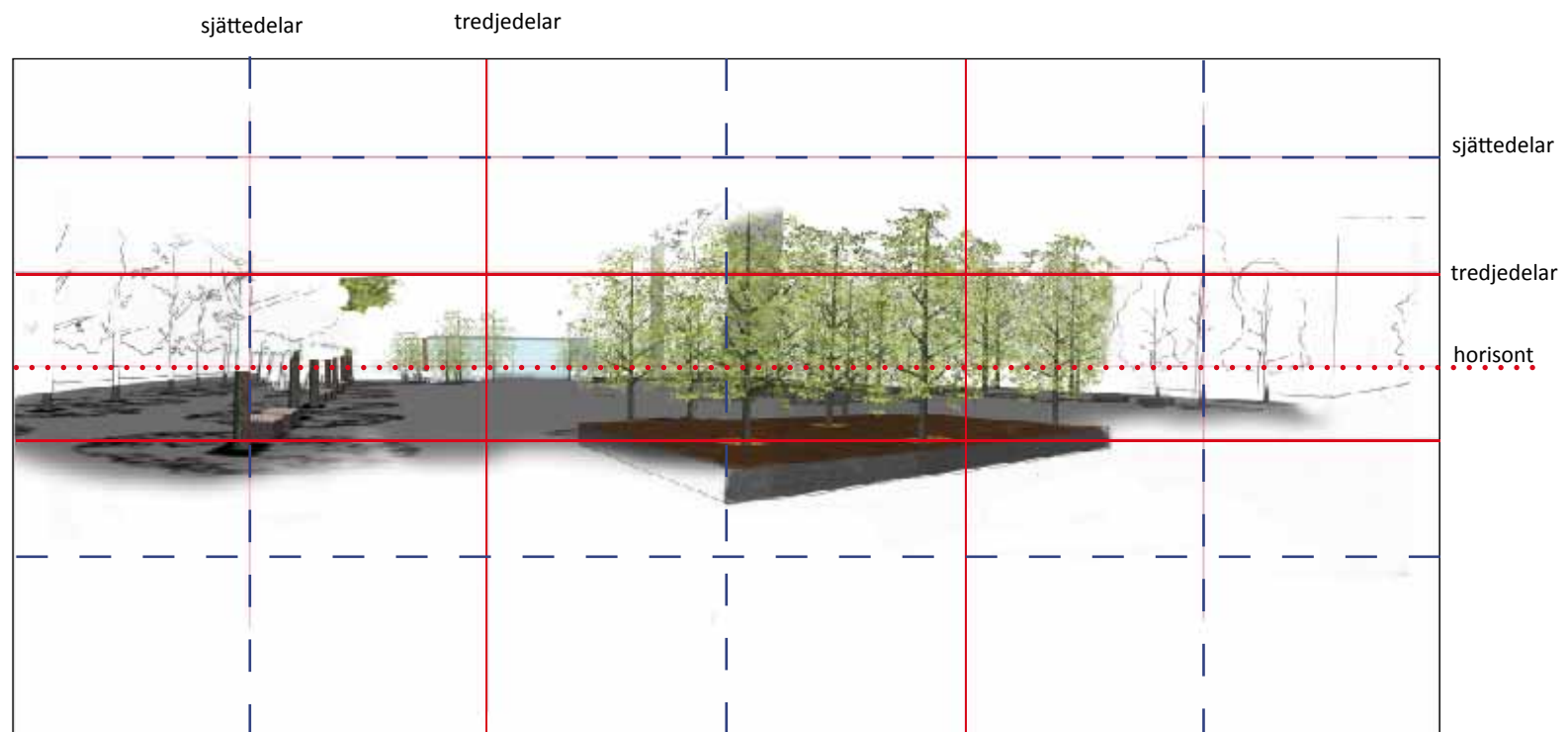
Skiss på underlag

När underlaget var klart skrev jag ut det för att kunna skissa direkt på bilden. På så sätt kunde jag planera det fortsatta arbetet. Jag ritade ut riktningar i bilden och fokuspunkter. När jag kände att jag hade en plan för det fortsatta arbetet återgick jag till datorn och arbetade vidare där.

Tredjedelar

Jag började med att ta ut bildens tredjedelar för att kunna utnyttja skärningspunkterna. Jag lade även ut horisonten för att kunna placera skalfigurerna rätt i bilden. Eftersom formatet är en väldigt utdragen rektangel har jag lagt till sjättedelar. Det gjorde jag för att få hjälp på sidorna av bilden.

Bakgrund, mellanplan och förgrund.

Jag började längst bak i bilden för att successivt arbeta mig framåt. På så sätt såg jag hela tiden vad som fanns i bilden och det var lättare att komma ihåg alla delar.

a) Bakgrund

Himmel - Längst bak i bilden finns himlen. Jag använde mig av ett foto som jag har klippt ut och klistrat in i bilden.

Byggnader - Byggnaderna tillhör bakgrunden och hjälper till att skapa gränser och en rumslighet på torget. De gör också att det är lättare att orientera sig. För att det inte ska ta för mycket fokus gjorde jag dem vita.

Marken - Jag testade att göra marken mörk för att visa markmaterialet som i förslaget består av granit. Det blev väldigt mörkt och tungt och tog bort den luftiga känslan som den vita marken ger. Eftersom markmaterialet inte är i fokus valde jag att fortsätta med att ha marken vit.

b) Mellanplan

Träd från SketchUp - I mellanplanet finns de flesta träden. Eftersom underlaget inte hade hela toppar (se sida 41) på de träd som är längst fram testade jag att ställa dit träden ett och ett.

Träd från foton - Eftersom träd som kommer direkt från SketchUp inte är så verklighetstroga testade jag att klippa ut och klistra in träd från foton. Det gav en mer realistisk känsla eftersom de får en naturligare volym.

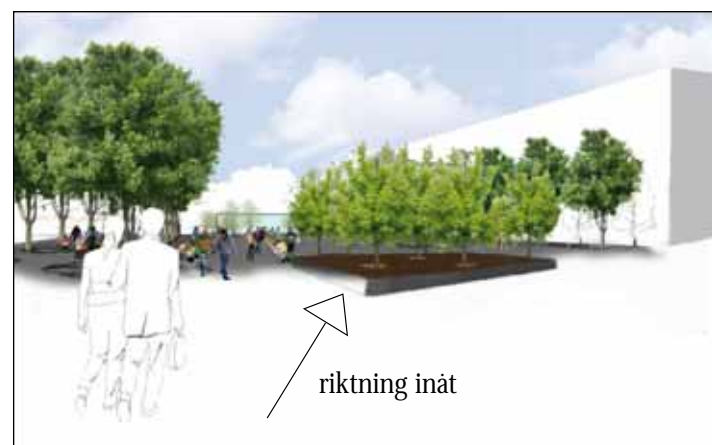
Skalfigurer - Aktiviteten på torget sker i mellanplanet vilket gör att de flesta skalfigurer befinner sig här. De är inklippta från olika foton och ska visa en vanlig dag med torghandel. Skalfigurerna hjälper betraktaren att få en uppfattning om torgets storlek och gör det lättare att placera sig själv i bilden.

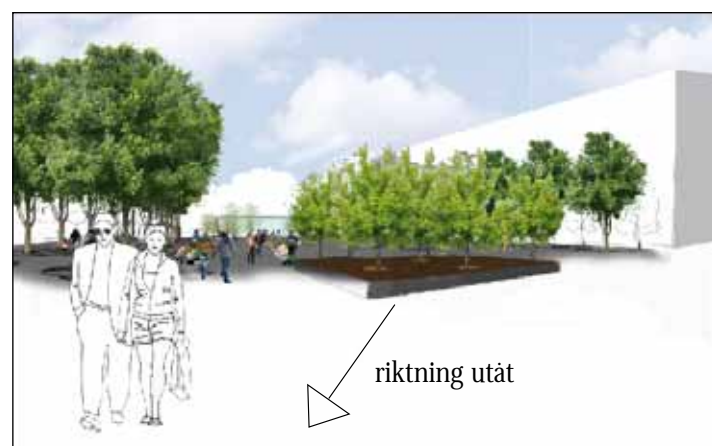
c) Förgrund

Det som finns i förgrunden ska hjälpa betraktaren in i bilden.

Handskissade skalkfigurer - Jag började med att sätta in ett par som hade en riktning inåt i bilden.

Jag testade att vända på dem för att se vad som hände då. När skalkfigurerna är vända mot betraktaren blir det inte lika naturligt att komma med in i bilden utan man följer med parets riktning ut ur bildytan.

När de är vända inåt i bilden tar de med sig betraktaren in och gör att man inte skyndar förbi den vänstra sidan för fort precis som Wærn m fl berättade, medan de blockerar bilden precis som Bergstöm varnade för om de är vända mot betraktaren.

Svartfärgade skalkfigurer - För att få ett djup i bilden kan man använda sig av ett mörkt element i förgrunden så jag testade att göra skalkfigurerna i förgrunden svarta. Det gjorde att de blockerade bilden ännu mer och de hjälper inte betraktaren in i bilden.

Skillnaden mot när de var skissade var att det inte spelade lika stor roll hur deras riktning in eller ut ur bilden var när de var svarta. Effekten blev den samma.

Skalkfigurer från foton - Jag testade också att ha skalkfigurer från ett foto. Då kändes det som att skalkfigurerna fick för stort fokus, det var lätt att bara se dem och inte resten av bilden.

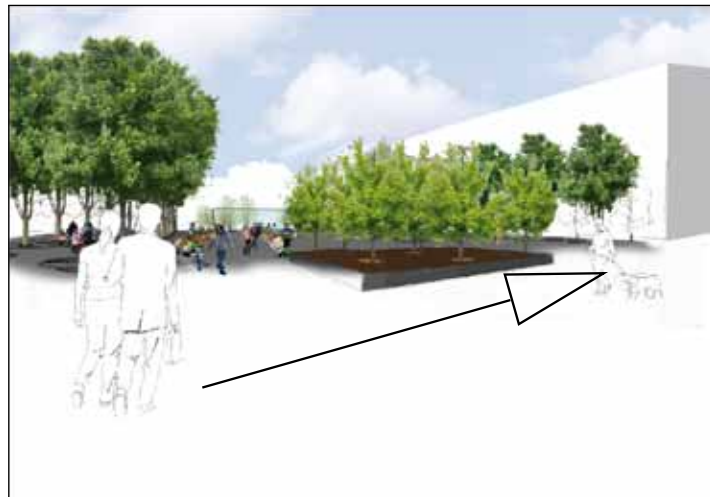

Det blev extra tydligt att de tar fokus om de är på väg ut ur bilden och har lite färg på kläderna.

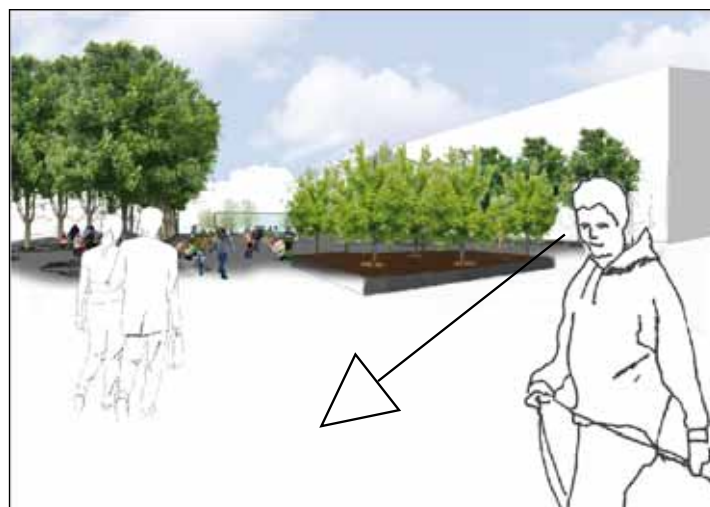

c) Förgrund fortsättning.

Höger sida - Blicken rör sig snabbt åt höger i bilden och det är lätt att den försvinner ut ur bilden nu när det bara är vitt i högerkanten. För att stoppa blickens rörelse ut ur bilden satte jag in en till skalkfigur som är på väg inåt i bilden. På det sättet fastnar blicken där och följer med in i bilden igen.

Skalkfiguren kändes dock för långt bort och det blev fortfarande för mycket restyta till höger. Jag testade att flytta fram honom men då kändes det som om han på väg åt ut ur bilden. Det gör att det är svårt komma in i bilden igen.

För att komma runt problemet valde jag en skalkfigur som tittar inåt i bilden och som är kraftigt beskuren. Det fungerar som en förmedlare och hon täcker av den högra sidan vilket gör att det inte är någon risk att blicken faller ur bilden.

Det jag tar med mig.

Jag valde att gå vidare med flickan och det handskissade paret som är på väg in i bilden i förgrunden. Flickan skärmar av den högra delen vilket gör att man inte faller ut ur bilden. Det handskissade paret tar med betraktaren in i bilden utan att blockera vänster halva av bilden.

4. FÄRG

För att få betraktaren positiv och aktiv kan den orangea färgen hjälpa till. För att få den dominerande delen av bilden orange var jag tvungen att använda något som tog upp stor yta. Jag testade att använda mig av träden och himlen som båda är stora volymer i bilden. Marken valde jag bort eftersom den inte är naturligt orange.

Himmel

Genom att göra himlen orange påverkas större delen av bilden. Här har den blå himlen bara fått en annan nyans. Det som blir ett problem är att den nästan ser giftig ut.

Nyans på träd

Den blåa himlen ser fräigare och mer naturlig ut eftersom det är så vi är vana att se den. Här ändrade jag istället nyans på träden. När man bara ändrar trädens nyans från grön till orange är det svårt att få det att se naturligt ut.

Både himmel och träd

Både himlen och träden är orangea. Då ser både himlen och träden realistiska ut och bilden ger allt annat än ett välkomnande intryck.

Orange ton

Hela bilden har här fått en orange ton över sig. Jämför mot flickan i förgrunden att hennes kappa har blivit mer orange. Bilden får ett mer samlat intryck men känns fortfarande orealistisk.

Höstfärgade träd

Här är träden utbytta och inklippta från foton där de har sin naturliga höstfärg i orange och rött. Himlen är fortfarande orange och den orangea tonen ligger kvar.

De inklippta träden ger ett mer naturligt utseende och den orangea himlen tycker jag fungerar bättre. Den orange tonen gör att flickan i förgrunden också smälter in i bilden på ett bra sätt.

Träden är de samma men himlen är återigen blå och den orange tonen är borta. Den blå himlen till de inklippta träden fungerar bra och ger ett mer naturligt uttryck.

Naturligt orange himmel

Om himlen ska vara orange på ett naturligt sätt måste solen vara på väg upp eller ner. Därför testade jag att klistra in en himmel på en solnedgång.

Det blir väldigt kraftigt och känns lite hotande. Även om det är ett foto på en riktig himmel så är den svår att ta till sig.

Starkare färg på himlen

Här har jag förstärkt den blå himlen med lite mer färg för att få den klarare.

Det jag tar med mig.

Jag tyckte det var svårt att få in den orangea färgen på ett naturligt sätt. En orange himmel är ovanlig och ser lätt lite giftig och farlig ut. De inklippta hösträden var de som kändes mest naturliga i orange färg. Den blå himlen förstärker också det orangea i träden eftersom de är varandras komplementfärger. Den bilden kändes mest tilltalande och därför valde jag att gå vidare med den.

5. SISTA DETALJERNA

Skuggor

Skuggor hjälper till att förankra träd och skalfigurer i marken. Det blev stor skillnad när jag lade in skuggor och det hjälpte verkligen bilden positivt, allting landade på platsen.

Det är viktigt att alla skuggor går åt samma håll och att de utgår från basen från det som nuddar markytan.

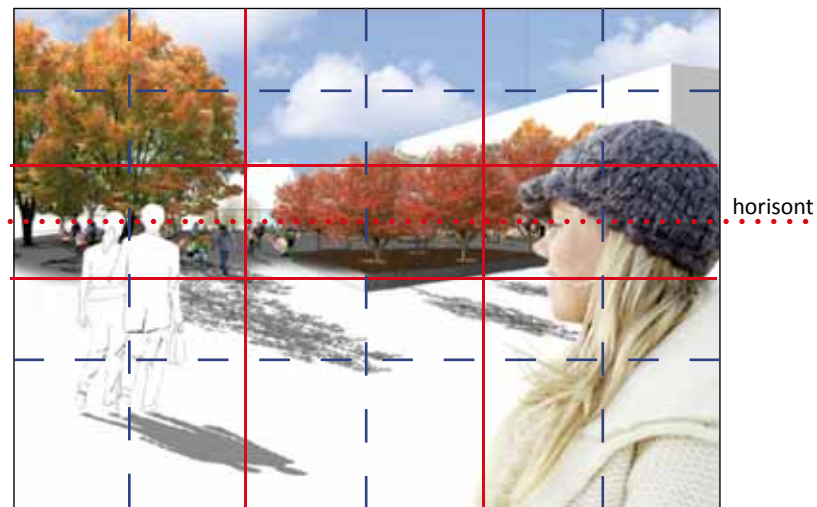

Jag valde att inte lägga skuggor från alla objekt så som husen och bänkarna eftersom det då blir väldigt mörkt på markytan. Det tar bort den ljusa luftiga känslan i bilden.

Placering

För att placera ut skalkfigurerna tog jag hjälp av skärningspunkterna som jag har haft liggande som linjaler på bilden under hela processen.

När jag kände att jag gått igenom alla steg kändes det som blicken svävade iväg uppåt när man väl kom in i mitten. För att få blicken att studsa tillbaka in i bilden igen testade jag att sätta in en luftballong i en av skärningspunkterna vilket gav resultat. Blicken stannar till på ballongen och svävar inte ut ur bildytan på samma sätt.

Reflektion över perspektivet som helhet.

Bilden som helhet tycker jag fungera bra. Himlen tillsammans med träden ger känslan av en frisk höstdag med marknad på torget. Skalkfigurerna i förgrunden hjälper betraktaren in i bilden och gör att fokus riktas mot mitten och aktiviteten på torget.

Underlag

Jag tycker det fungerade bra att skriva ner mål, bildvinkel målgrupp och scenario för bilden. Det var en hjälp för att komma igång och veta vad jag ville med bilden innan jag började. På det sättet fick jag ganska snabbt ett underlag att utgå ifrån.

Manér

Vad det gäller manér så var blandningen av fotografiskt respektive expressionistiskt en bra utgångspunkt som hjälpte till att hålla fokus på rätt sak. Jag kunde släppa kanterna på torget och arbeta mer i mitten. I slutändan är ändå hela bilden behandlad och jag har satt in andra träd på bilderna kanter till exempel men det var en bra grund att utgå ifrån.

Komposition - bildens helhet

För mig fungerade det jättebra att bygga upp bilden genom bakgrund, mellanplan och förgrund. Det var ingen risk att inte behandla någon del av bilden. Att skissa direkt på underlaget hjälpte också till för att få en helhet innan jag började gå in på detaljer.

Färg

Att utgå från en färg var svårt samtidigt som det begränsade mig i mina val vilket också var rätt skönt. Jag vet inte om jag håller med om att man kan kalla vissa färger mer aktiva än andra. Det beror mycket på i vilken relation färgen befinner sig till andra färger. Den orangea färgen blir ju aldrig så orange som när den ställs mot blått till exempel vilket gör att himlens färg också spelar roll.

Sista detaljerna

Skuggor är verkligen ett måste. Innan de kommer på plats känns det som om skalkfigurer och träd svävar omkring. Det är först när det kommer en skugga som de förankras i marken. Att rita ut skärningspunkterna hjälpte mig för att snabbt placera ut skalkfigurer. De kändes som om det blev en harmoni i bilden när de befann sig i skärningspunkterna.

perspektiv 3

- tävling

Målgrupp och scenario. Målgruppen är tävlingens jury som består av kommunalråd, chefer för olika förvaltningar inom kommunen, kommunens planchef och en utsedd landskapsarkitekt av Sveriges Arkitekter. Scenariot är en tävlingssituation där juryn både tittar på förslaget utskrivet och upphängt i planschform.

Mål och bildvinkel. Målet med perspektivet är att sticka ut bland andra förslag i en tävling för Fristadstorget. Att bilden har något som drar ögat till sig och som gör att juryn går fram till och kommer ihåg just det här förslaget bland alla andra. Bildvinkeln är i riktning mot stadshuset som är en viktig del i Fristadstorgets historia. Även SEB-huset som ligger bredvid stadshuset har en karakteristiskt fasad som är lätt att känna igen och orientera sig efter.

Manér. Eftersom perspektivet tydligt ska visa hur platsen kan komma att se ut valde jag att använda mig av ett realistiskt manér med fotografiska inslag.

Komposition. En lugn och tydlig bild som är lätt att komma ihåg. Det ska vara en renodlad bild med få tydliga element.

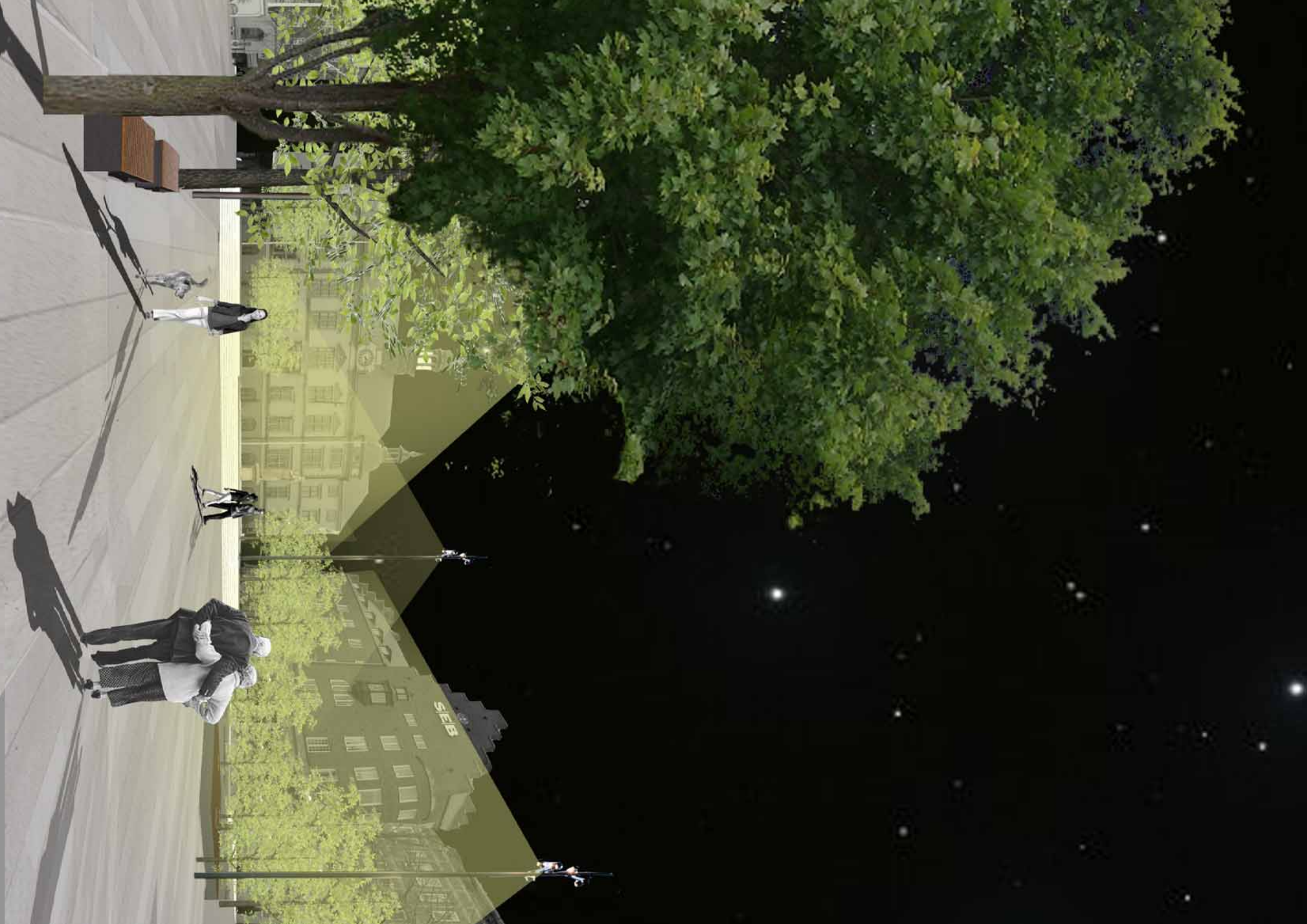
Förgrund. Trädet i vänstra delen gör att blicken inte vandrar iväg för fort utan betraktarens fokus kan hållas kvar längre i bilden.

Mellanplan. Det är viktigt att ha människor som talar om rummets storlek och bjuder in betraktaren i bilden. Genom placeringen så leds blicken in i bilden och stannar på stadshuset.

Bakgrund. Stadshuset är en viktig del av Fristadstorget. Framför stadshuset finns en fontän som var en omdiskuterad punkt i tävlingen. Både stadshuset och fontänen finns därför med i bakgrunden för att visa var vi befinner oss på torget och för att visa att fontänen är kvar. Den svarta himlen syns på långt håll och drar blickarna till sig.

Format. Ett stående format kan sticka ut och dra till sig blickar. Det är något som vi stannar till vid och reagerar på.

Färg. Eftersom färg stjälar mycket av uppmärksamheten från förslaget och jag här ska visa förslaget valde jag att använda få färger med någon eller några specifika färger som dominerar.

Exemplets uppbyggnad - steg för steg.

1. UNDERLAG

Det format jag valde att använda var den stående rektangeln. Utgångspunkten för perspektivet är en tävling över Fristadstorget. Med det i bakhuvudet gick jag in i SketchUp för att hitta en lämplig bildvinkel.

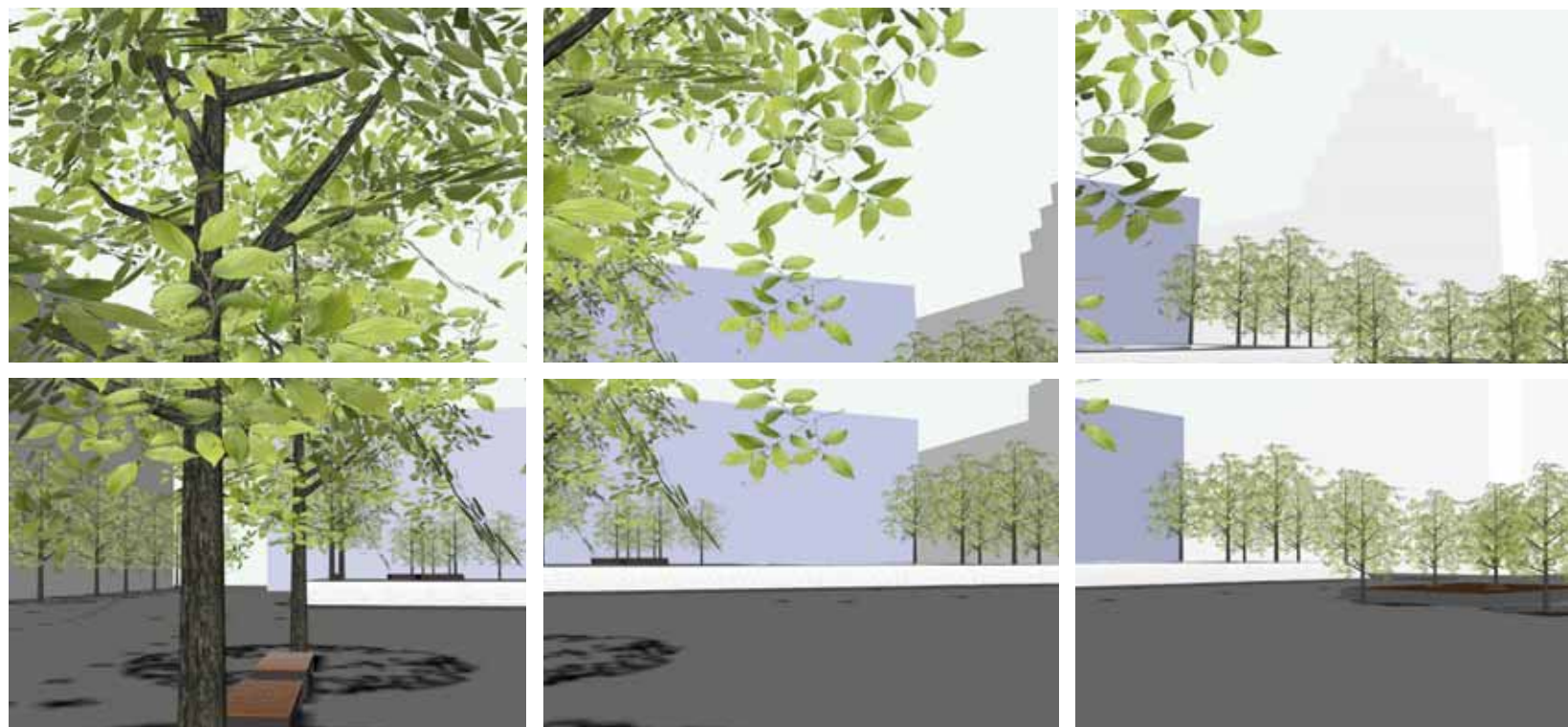
a) Bildvinkel

Vyn jag valde visar stadshuset som är en viktig del av torgets historia. Tillsammans med SEB-huset fungerar det som tydliga orienteringspunkter.

b) SketchUp

Eftersom formatet är stående och jag bara kan få ut liggande format från SketchUp var jag tvungen att ta sex underlag där tre är i höjdlid. Modellen hjälpte mig att få rätt proportioner på omgivande byggnader och utrustningens placering i förhållande till byggnader och till varandra.

c) Photoshop

De sex bilderna från SketchUp satte jag ihop till ett helt underlag i Photoshop.

2. MANÉR

Eftersom jag skulle använda mig av ett realistisk manér med fotografiska inslag valde jag tidigt att jag skulle kunna ta bort underlaget från SketchUp i slutet. Det innebar att i princip alla delar från underlaget måste ersättas.

3. KOMPOSITION

Horisont

Jag började med att ta ut horisonten för att veta hur skalfigurer skulle placeras ut. Jag ville ha ett tydligare stående format så därför väntade jag med att ta ut några tredjedelar tills jag hittat rätt format.

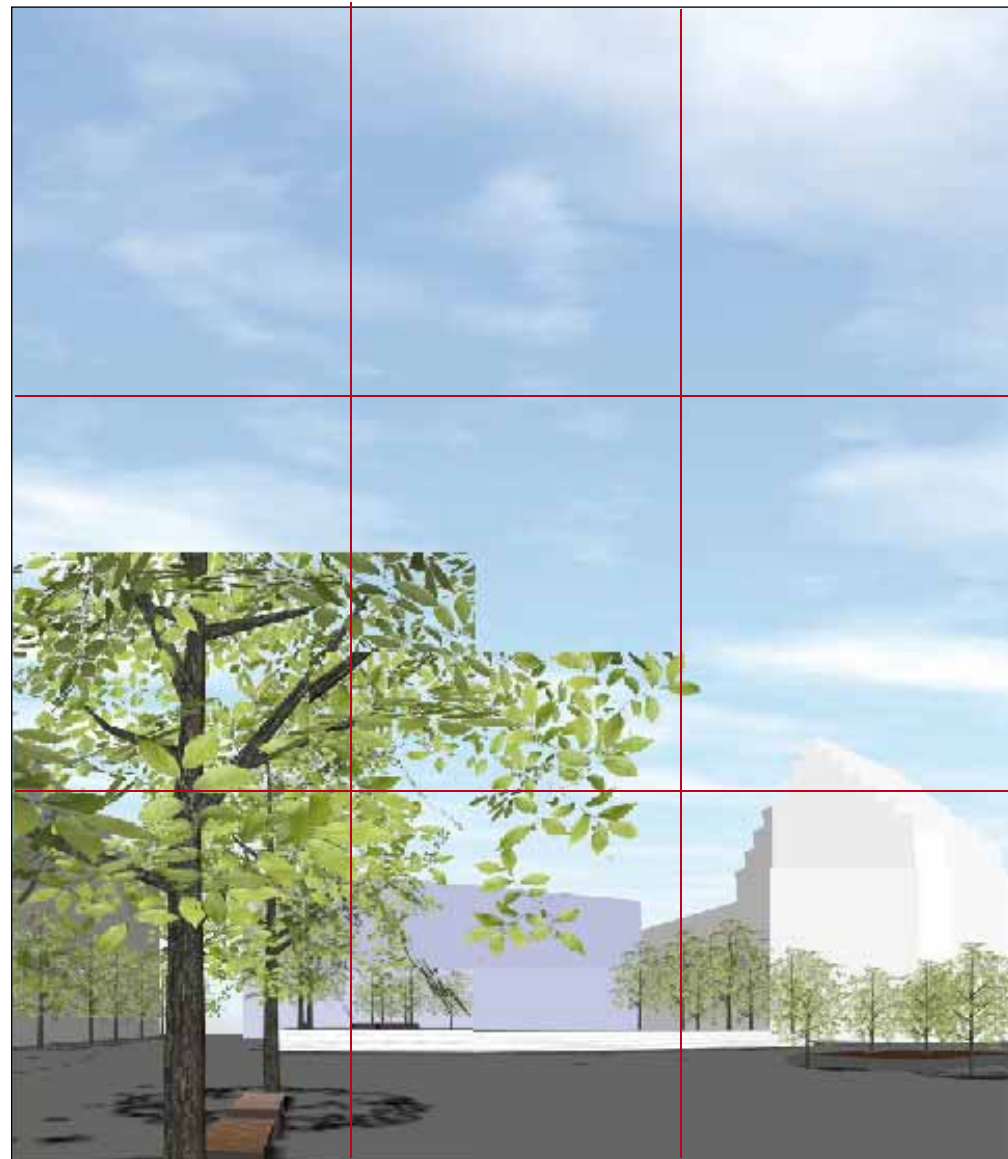

Bakgrund, mellanplan och förgrund

Jag började arbeta längst bak i bilden och tog mig sedan successivt igenom bakgrund, mellanplan och förgrund. På det sättet gick jag systematiskt igenom hela bilden.

a) Bakgrund

Himmel - För att få till en höjd på perspektivet la jag in en himmel. Nu kunde jag också ta ut tredjedelindelningarna.

Byggnader - För få mer realistiska byggnader klippte jag in foton och passade in på modellens byggnadsvolymer.

Rumslighet - För att få en bättre rumslighet utökade jag med de fasader som finns i förlängningen på torget.

b) Mellanplan

Träd - I mellanplanet finns de flesta träden. Eftersom jag vill kunna ta bort underlaget från SketchUp till slut fyllde jag på med träd ett och ett på samma position. Jag började med att använda likadana träd som kommer från modellen i SketchUp. De flesta träd är så pass långt bort i bilden så jag tyckte det fungerade bra.

Då jag har fyllt på bilden med fasader var jag tvungen att fylla på träd i kanterna också.

Markmaterial - Markbeläggningen i förslaget består av granithällar. För att få till rätt textur klippte jag in en bild på ett passande material. Sen har jag kopierat och skevat de olika delarna för att få till rätt proportioner.

Skalfigurer - Eftersom jag inte riktigt har bestämt vad som ska hända på torget än väntar jag med att placera in skalfigurer i mellanplanet.

c) Förgrund

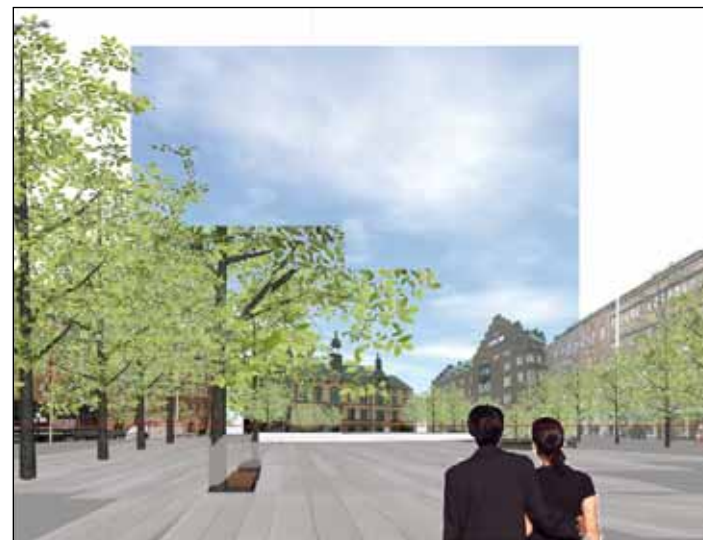
Skalfigurer vända mot betraktaren - Eftersom blicken rör sig till höger i en bild är det bra att ha ett stort objekt till vänster. Jag testade att sätta in skalfigurer som kommer emot betraktaren. Det kändes som om de blockerade ingången till bilden och man var tvungen att se runt dem.

Vända bort från betraktaren - Jag testade att istället vända på dem så att de är på väg in i bilden. Det fungerade inte heller så bra eftersom horisonten ligger så pass långt ner i bilden. Det gör att de blir väldigt avskurna och inte riktigt får plats. De blockerar mer än de bjuder in.

Vänster sida - Jag testade att flytta dem till vänster sida för att de inte skulle blockera ingången till bilden på samma sätt. Det blev en bättre öppning in i bilden men samma problem kvarstår, de hamnar så långt ner i bilden att det känns som om de inte riktigt får plats.

Träd - Trädraden kommer ju mot bilden på vänstra sidan vilket jag testade att förstärka med ett stort träd i förgrunden. Det fungerar bättre eftersom trädet är större och står längre in i bilden än vad skalfigurer med ögonen på horisonten befinner sig.

Inklippt träd - Trädet tillhör förgrunden i bilden vilket gör att det syns allt för tydligt att trädet inte ser verklighetstroget ut. Därför klippte jag in ett träd från ett foto.

4. FÄRG

Bilden har nu mycket färg men den är ganska slätstruken och det enda som syns är trädet i förgrunden. Men på håll är det inget som direkt drar uppmärksamhet till sig.

Svartvitt

Eftersom jag från början bestämt att använda mig av få färger testade jag att göra allt svartvitt. Bilden blev nu ännu mer jämn och det var svårt att på håll se något som stack ut

Svart himmel

För att få en rejäl kontrast testade jag att göra himlen svart. Det gjorde att det blev något som syns på håll och drog blickarna till sig.

Gröna träd

Jag hade ju från början tänkt att ha någon färg som skulle synas, därför testade jag att göra träden gröna igen. Det fungerade bra och gjorde att de kom fram ur bilden. Här är också underlaget från SketchUp borttaget.

5. SISTA DETALJERNA

Skalfigurer

Nu när jag satt stämningen på bilden, en kvällsbild, kan jag placera in skalfigurer. Deras aktivitet speglar en stilla kväll och lugn promenad.

Det kändes som om färger, särskilt på kvinnan och hunden, störde bilden. Jag testade att göra dem svartvita vilket jag tycker fungerade bättre. De samspelade bättre med bildens helhet.

Ljus

Eftersom det är en kvällsbild bör det vara någon belysning på torget. Jag ställde ut belysningsarmaturer och gav dem ett gulaktigt sken.

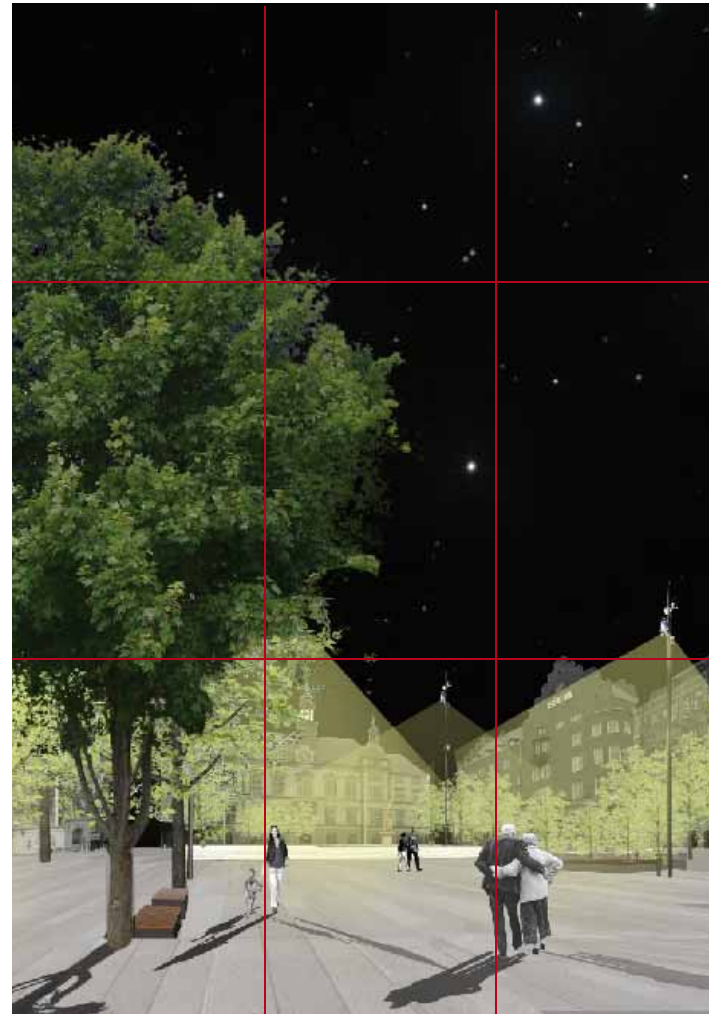
Skuggor

Det blev ljuskällor från flera håll vilket gör att det faller fler skuggor från skulpturerna. Även trädet i förgrunden får en skuggsida i kronan från betraktarens sida.

Beskärning och placering

Bilden har blivit utdraget för att få in fasader och träd på rätt position. Det har gjort att den har tappat lite av sitt format. Därför avslutade jag med att beskära bilden för att verkligen dra ut den i höjddled. Jag tog hjälp av tredjedelsindelningarna för att beskära bilden så skulpturerna hamnade på varsin delning.

Reflektion över perspektivet som helhet.

Jag är nöjd med resultatet på perspektivet i förhållande till den ram jag hade satt upp innan jag började. Det var ett effektivt sätt att arbeta och från vitt papper till färdigt perspektiv tog det cirka två timmar. En tävlingsbild ska visa en vision för platsen. Jag valde därför att inte ha någon handskissad bild med för att få ett mer renodlat perspektiv.

Underlag

Det var bra att skriva ner mål, scenario och målgrupp för att ha en utgångspunkt att börja ifrån.

Det fungerade bra att ta flera underlag från SketchUp för att få en början till ett stående format. Bilden behövde hjälp för att få ett mer tydligt stående format och krävde en himmel eller mark som drog ut bilden i höjded.

Manér

Det var bra att jag bestämde mig tidigt för vilket manér jag ville ha. Det gjorde att jag direkt kunde bestämma mig för att underlaget från SketchUp bara skulle användas som just ett underlag. Det ville jag kunna ta bort och allt som jag vill ska synas måste därför ersättas ett och ett.

Komposition - bildens helhet

Det fungerade bra att arbeta med bakgrund, mellanplan och förgrund. Jag fick dock gå tillbaka till mellanplanet och lägga in skalfigurer när jag hade bestämt bildens stämning. Det är en sak som jag tror är viktigt att bestämma tidigt. Vad ska bilden ha för stämning? Ska det vara dag eller natt? Sol eller regn? Sommar eller vinter? Eftersom bland annat skalfigurernas aktivitet och klädsel påverkas av det är det bra att bestämma det innan man börjar.

Att få in ett markmaterial kändes otroligt viktigt för att få en verklighetstrogen bild. Det gjorde att ytan fick en struktur och ett liv.

Jag tycker det blev bra med en svart himmel eftersom det sticker ut och syns på långt håll. Det gör att det passar i ett tävlingssammanhang.

Färg

Att bara använda i princip en färg i bilden i träden var ett effektivt sätt att skapa en helhet. Hela bilden hör ihop. Det som tog onödigt tid var att jag inte hade bestämt tidpunkt på dygnet eller året innan jag började. Det gjorde att jag var tvungen att gå tillbaka till mellanplanet när jag bestämt det för att sätta ut till exempel skalfigurer.

Sista detaljerna

För att få till skuggor i en kvällsbild behövs någon form av ljuskälla. Här skapade jag den via belysningsmaster. Skuggorna hamnar då lite efter hur ljuset faller på figurerna. Det kändes direkt att skalfigurerna landade på platsen när de fick en skugga.

Formatet svävade iväg i och med att jag klippte in byggnader och träd vilket jag kände var viktigt att åtgärda på slutet. Jag tog hjälp av tredjedelsindelningarna för att få de två skalfigurerna längst fram i bilden att komma på varsin delning. Det fungerade bra eftersom trädet till höger är så pass stort att det gör att bilden inte bli statisk. Skalfigurerna kan därför stå med jämnt mellanrum, de fungerar snarare som en väg att följa in i bilden.

I efterhand såg jag att det bildats trianglar och diagonaler i bilden men det är inget jag arbetat efter i kompositionen. Det var svårt att komma på hur de skulle arbetas in i bilden innan den var klar. Det är snarare någonting som man kan arbeta med i efterhand för att justera objekten i bilden till diagonaler eller trianglar.

slutsats

Jag har i mina undersökande exempel applicerat de rekommendationer som jag kom fram till genom de generella och specifika aspekterna. Efter de undersökande exempel kom jag fram till att mycket går att följa i metoden men att en del saker känns mindre relevanta. Jag har även hittat vissa nya punkter som är viktiga att tänka på.

Målgrupp och scenario är fortfarande med som en punkt och relevant att ta hänsyn till. Genom att tänka på i vilket sammanhang betraktaren ska se bilden är det lättare att rikta sig till en begränsad grupp, en målgrupp. Målgruppen hjälper dig att bestämma vem du riktar bilden till. På det sättet kan du ha en eller flera personer i åtanke när du gör ditt perspektiv. Då kan du hela tiden gå tillbaka och testa om de tänkta personerna förstår bilden.

Mål och bildvinkel är också kvar som en punkt. Det är viktigt att ha ett mål med bilden så att man vet var man är på väg och framför allt när bilden är klar. Det är också viktigt att välja bildvinkel så att bilden framhäver förslaget och visar det man vill att den ska visa.

Båda de första två punkterna har fungerat väldigt bra och de har verkligen hjälpt mig att bestämma vem bilden ska rikta sig till och vad den ska visa. Det underlättar i många beslut att veta vem som är betraktare till bilden och i vilket sammanhang den är tänkt att visa.

Ordet manér är ett ganska svårt ord att förhålla sig till och gränserna mellan de olika manéren flyter in i varandra. Det man egentligen är ute efter är bildens uttryck. Ska det vara en skiss eller ska det vara ett klart förslag? Ju längre processen har gått desto mer bestämt är förslaget vilket gör att perspektivet kan vara mer och mer detaljerat.

Punkten komposition har jag istället valt att kalla bildens helhet. Det är viktigt att tidigt tänka igenom vilka delar som

kan tänkas ingå i perspektivet. På så sätt kan du snabbt få upp en grund som det sen är lätt att klä på. Genom att tidigt bestämma bildens bakgrund, mellanplan och förgrund kan du successivt arbeta dig igenom bilden och vara trygg i att alla delar av bilden blir genomarbetade. Det är svårt att veta exakt vad som ska ingå i alla delar från början men det underlättar om man tänkt igenom bilden innan man startar.

De inre geometriska formerna är inget jag har använt för att bygga upp bilderna från början. Däremot har jag under processens gång sett att det finns bland annat trianglar, diagonaler och horisontaler i bilden. Jag tror det är bra att ha med sig de inre geometriska formerna och de elementära linjerna i åtanke. Då kan man justera i efterhand och se att de arbetar med bilden, men jag upplevde att det var svårt att utgå ifrån dem i början när man inte vet hur bilden kommer att se ut.

När man läser av en bild går blicken från vänster till höger. Bergström och Wærn m fl har olika teorier om huruvida ett stort element ska befinna sig till höger eller vänster i en bild. Wærn m fl menar att vänster halva läses av fortare och att man kan kompensera blickens rörelse genom att ha något stort element till vänster. Bergström anser att höger sida är ingången till bilden och att något som befinner sig där kan blockera bilden. Jag tycker snarare att rörelsen på objektet är viktigt. På höger sida är det viktigt att det inte är en skalfigur som är på väg ut ur bilden. Man känner sig uttittad och inte välkommen in i bilden. Det går däremot bra att ha ett statiskt objekt eller skalfigurer som blickar inåt i bilden utan att det känns blockerande. Jag har genom mina försök också kommit fram till att just för att blicken rör sig till höger så kan det behövas något på den högra halvan som fångar upp blicken och skickar tillbaka den till bildens mitt.

I och med att jag arbetar i datorn är det lätt att i efterhand beskära bilden till ett format som passar. Jag tycker snarare

att det är bildvinkeln som bör bestämma formatet, att det man vill visa kommer med. Det är viktigare än att bestämma format innan man börjar.

Jag har därför valt att dela upp punkten format i två nya punkter där tredjedelsindelningar och horisont är den första. Skärningspunkternas mellan tredjedelsindelningarna är en bra hjälp för att få ut objekt och skalfigurer i bilden. Geom att tidigt lägga ut horisonten har man hjälp att placera skalfigurer i rätt position.

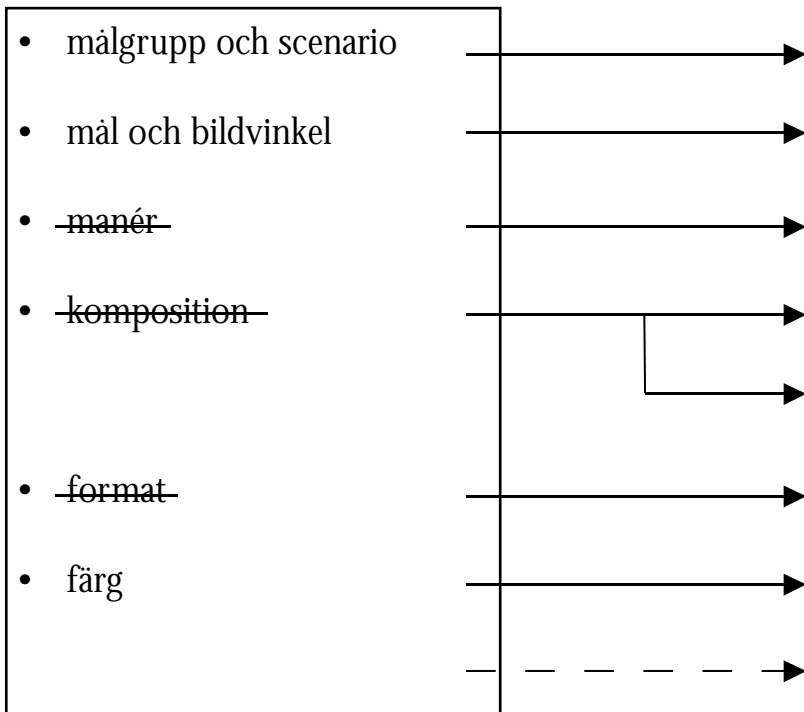
Den andra punkten istället för format är att hitta bildens rörelsemönster. Om blicken har något att stanna till vid och fastna på i bildens kanter behåller man betraktarens fokus i bilden en längre tid. Det är viktigt att det inte är något som blockerar eller släpper iväg blicken åt vare sig höger eller vänster.

Färg är kvar som en punkt för att det i stor utsträckning påverkar bildens uttryck. Det gäller att hitta en färgpalett som känns tilltalande för en själv och utgå ifrån den. Färger går att laborera väldigt mycket med och jag tycker inte att det fungerar att säga att en färg alltid är på ett visst sätt. En färg förändras efter vad den sätts i relation till. Det sparar dock mycket tid att ha bestämt en färgpalett att arbeta med eftersom du inte behöver fundera i alla steg vilken färg du ska ha. På så sätt har allt i bilden också en viss ton vilket gör att det är lättare att ändra nyanser senare.

En helt ny punkt är tidpunkten i bilden. Det har inte tagits upp alls i litteraturen men Keshavarz har nämnt det och jag har upptäckt att det själv att det är viktigt att bestämma bildens tidpunkt på dygnet och året. Eftersom det i hög grad påverkar himmel, ljus, skugga, aktivitet och inte minst skalfigurernas klädsel är det tidssparande att bestämma det innan man börjar.

Utgångspunkter efter bakgrundstudien

Efter min bakgrundsstudie utgick jag från dessa sex punkter som en metod i att bygga upp ett perspektiv;

- målgrupp och scenario
  - mål och bildvinkel
  - ~~manér~~
  - ~~komposition~~
  - ~~format~~
  - färg
-

Modifierad metod

Det fungerade bra att ha en metod att utgå ifrån för att komma igång och bli mer effektiv. Med en blandning av de sex punkterna och mina nya upptäckter presenterar jag här en modifierad metod.

- målgrupp och scenario
- mål och bildvinkel
- uttryck
- bildens helhet
- tredjedelsindelningar och horisont
- bildens rörelsemönster
- färg
- tidpunkt

del III
Avslutning

adj
I 1
manners; ~

ring
n of ~
lang,
th a ~

3 reflekteras; återkastas;
återspeglas
reflectance [rɪ'flekt(ə)ns] *s* fys.
reflexionsfaktor
reflecting telescope
[rɪ'flektɪŋ,telɪskəʊp] *s*
spegelteleskop
reflection [rɪ'flekʃ(ə)n] *s* **1** reflexion,
reflektering, återkastning; **angle**
of ~ reflexionsvinkel **2** reflexion,
återspeglning; spegelbild, bild [see
one's ~ in a mirror]; återkast.
reflex; *he is*

3 kritisera, rikta kritik mot
skadelaktig

Reflektion

Syftet med examensarbetet var att bygga upp perspektiv så att de passar olika situationer och att presentera en metod för att bättre och snabbare välja och konstruera perspektiv för olika situationer.

När jag började arbetet visste jag egentligen inte vad jag skulle hitta och vart det skulle leda mig. Men en sak är säkert, jag har lärt mig väldigt mycket och jag är otroligt nöjd med mitt arbete.

Litteraturstudie

Jag började söka efter litteratur och märkte att det fanns mängder skrivet om bilder och bildkomposition. Den mesta litteraturen var dock riktad till reklambranschen, fotografer och konstnärer vilket gjorde att jag fick läsa många böcker och skumma mycket text för att plocka ut det som var relevant. Många böcker har varit handböcker för fotografer och reklambranschen och det ska man ha med i bakhuvudet att boken vill sälja och förmedla sina idéer. Jag har genom mina egna undersökande exempel kritiskt testat den teori som jag läst för att på så sätt se om det fungerar.

Valet av litteratur har i stor grad påverkat resultatet av hur min metod för att bygga upp ett perspektiv ser ut. Hade jag utgått ifrån andra böcker skulle säkert metoden ha sett lite annorlunda ut. Jag har haft som mål att hitta information genom flera källor för att på så sätt få påståenden bekräftade. Det har inte varit möjligt i alla fall men i de allra flesta.

I min tolkning av texten har jag hela tiden haft mitt syfte i fokus. Det kan ha gjort att jag övertolkat vissa delar som författaren/författarna kanske inte har lyft fram på samma sätt som jag har valt att göra. All text går att tolka olika beroende på vilket syfte man har. Jag anser att jag har lyft fram det som jag tyckt varit relevant för mitt arbete.

Samtal med yrkesverksamma

De samtal jag hade med arkitekter och landskapsarkitekter var väldigt givande för att få deras syn på perspektiv. Det kom upp bra tankar när det gällde arkitektens sätt att skapa och använda perspektiv. Samtalen var nödvändiga för att få fram vad som var viktigt att tänka på när arkitekter och landskapsarkitekter ska använda sig av perspektiv. Jag tror det hade varit svårt att komma dit jag är idag om jag inte hade genomfört samtalen utan bara läst det som står skrivet.

Hela bakgrundsstudien gav mig en stabil grund att stå på för att fortsätta arbetet och komma fram till den metod som jag kunde testa i mina exempel.

Undersökande exempel

Det var väldigt bra att applicera och tillämpa de kunskaper som jag tillgodogjort mig. Genom att omsätta teori i praktik kunde jag se vilka brister metoden hade och på så sätt modifiera den. Varför den alls behövde modifieras, tror jag beror på att vi gör perspektiv för att visa upp vårt förslag. Det styr oss eftersom det inte går att flytta på utrustning och träd hur som helst för att passa en viss komposition. Perspektivet är ett verktyg för att visa det vi har gestaltat vilket gör att det blir en helt annan situation än för till exempel fotografer och konstnärer.

I de exempel som jag har byggt upp har jag inte strävat efter att skapa de snyggaste perspektiven. Det jag har gjort är att bygga upp perspektiv efter en metod för att passa en viss situation. Det har varit till stor hjälp eftersom jag har haft riktlinjer att följa och förhålla mig till. Det i sin tur har gjort att det har gått snabbare att konstruera en bild. Jag har till exempel inte behövt tänka lika mycket över skalfigurernas placering utan har direkt satt ut dem i tredjedelsindelningarna.

Därifrån var det sedan lätt att justera dem. Jag tror dock att det är viktigt att lita på sin intuition och tillåta ett visst mått av det också men genom att ha en metod i botten går det snabbt att komma fram till en grund. Att till exempel bestämma färgskala gör att man är begränsad i sina val vilket leder till att hela arbetet med helheten av bilden går snabbare. Det är som att arbeta med ett koncept när man gestaltar, man har en linje att följa och något som begränsar valen på ett positivt sätt. Jag tror däremot inte att man ska följa en metod som ett recept till punkt och pricka utan använda den för att komma igång och ha en grund att utgå ifrån.

Min teknik

Jag valde att använda mig av kollageteknik i mina perspektiv. Tanken är att metoden jag arbetat fram ska gå att applicera oavsett vilken sorts ritteknik man använder. Det ska gå lika bra att rita upp allt på ett och samma papper för hand. Det viktiga är att man har en metod att utgå ifrån och att man vet vad bilden ska berätta innan man börjar.

Det som är smidigt med kollageteknik i datorn är att man kan sudda och lägga till objekt under hela processen. Det går alltid att ångra sig och det är lättare att testa sig fram på ett relativt snabbt sätt. Det går även bra att blanda stilar genom att scanna in vissa delar och klippa ut andra från foton. Det går att välja färgläggning både i datorn och genom att scanna in något man målat för hand. På så sätt har du en enorm färgpalett att välja ifrån.

Samtidigt är det just det som är farligt med att arbeta med datorn. Det är svårt att veta när man är klar och det är lätt att överarbeta en bild. Om jag jämför med en akvarellmålning så kan jag inte hålla på i evigheter eftersom pappret tillslut sätter stopp. Jag kan heller aldrig riktigt få tillbaka helt vitt om jag

en gång målat över med en färg. Därför tror jag det är extra viktigt att man har planerat sin bild i förväg. Man skapar då en sorts checklista som man sen kan bocka av. På så sätt vet man om man har uppfyllt alla de krav som man hade tänkt sig från början och vet när bilden i stort är klar. Skapandet av bilden blir effektivare och det går snabbare än att testa sig fram för varje moment.

Mitt arbete

Syftet med arbetet var att presentera en metod för att bättre och snabbare kunna konstruera perspektiv för olika situationer. De tre perspektiv jag har valt att göra är bara exempel för att omsätta teori i praktik. Anledningen till att jag valde att göra praktiska exempel och inte bara läsa på i teorin var för att se om det jag kommit fram till verkligen fungerade. Arbetet har gjort mig medveten om viktiga aspekter att tänka på och förhålla sig till. Det har gjort att jag också medvetet kan gå ifrån dessa och välja att göra på ett annat sätt. Genom att ha en förståelse för hur människor uppfattar och läser bilder kan jag medvetet bygga upp min bild utifrån det budskap jag vill att den ska förmedla.

Under arbetets gång har jag insett att det till exempel inte går att säga hur ett perspektiv för brukare kommer att se ut i jämförelse med ett perspektiv som är tänkt till en tävling. Det är inte ens säkert att de i slutändan ser speciellt olika ut. Det som däremot är en stor skillnad och som har hjälpt är att hela tiden vara medveten om vem man gör perspektivet för, vilken målgrupp man riktar sig till. Något jag har lärt mig är att oavsett vilken form av bild man gör är det viktigt att det finns en person bakom som har en idé. Att förslagets känsla går fram och att det finns ett personligt uttryck. Jag tror inte det spelar så stor roll med vilka verktyg man arbetar så länge man hittar sin egen personliga stil. Budskapet med bilden är det viktiga och att det man vill visa när fram till betraktaren. I det här arbetet var jag tvungen att begränsa mig i antal

exempel och hur djupt jag kunnat dyka ner i litteraturen. Jag valde att bara ta upp de delar ur min bakgrundsstudie som verkligen hjälpt mig med metoden att bygga upp en bild. Jag har läst mycket intressant och ämnet är väldigt stort vilket gör att mitt arbete bara varit inne och nosat på något mycket större. Jag har presenterat en metod man kan använda sig av och det finns såklart många andra sätt. Det finns väldigt mycket skrivet om bilder, bildkomposition, bildanalys med mera med mera. Jag har genom arbetet själv blivit bättre på att analysera bilder och jag känner igen olika grepp i uppbyggnaden av en bild. Det har gjort mig mer insiktsfull och också mer kritisk i mitt förhållande till bilder. Jag tycker fortfarande ämnet är intressant och arbetet har sporrat mig att lära mig ännu mer och blir ännu mer medveten.

Avslutande diskussion

Inom landskapsarkitekturen använder vi oss mycket av illustrationer på olika sätt för att försöka visa den idé som vi har över platsen vi gestaltar. Frågan man kan ställa sig är om vi behöver en metod för att göra bilder. Kan vi inte bara gå på magkänsla och göra det som känns bra? Hjälper en metod oss verkligen? Det jag kan säga som svar på frågan är att det är lättare att vara effektiv om man har en grund att stå på. För att komma igång med en bild och för att vara tvungen att bestämma sig utan att först testa behöver man riktlinjer. Idag är tempot högt både i skolan och i arbetslivet. Det ska presteras mycket på kort tid. Genom att bli medveten i mina val och ha en metod att utgå ifrån kan jag effektivisera arbetet med att skapa ett perspektiv. På så sätt kan jag i princip alltid göra ett perspektiv till det sammanhang jag behöver det i. Det är lättare att tänka sig in i platsen med hjälp av perspektivet och det blir mer konkret hur det kan komma att se ut. Därför är det viktigt att ha med perspektiv i processens alla skeden för att undvika missförstånd.

I mina samtal kom det upp att skissa för hand är ovärderligt och att vi inte får glömma bort det. Jag kan känna att en del, särskilt äldre, är rädda för datorn. Att man inte utvecklar samma bildseende om man inte känner på det med penna och papper. Jag kan till viss del hålla med men ser det som att det är viktigt med båda två. Man behöver kunna skissa fram snabba skisser på en plats när det inte går att ta med sig datorn. Men att skissa vidare på en gestaltning över en plats med penna och papper gentemot datorn tycker jag är upp till var och en. Vissa känner sig hämmade med pennan likväl som andra känner sig hämmade vid datorn. Det viktiga är att man kan uttrycka sina idéer och förmedla dem. Själv använder jag mig både av pennan och datorn och tror att det är bra att kunna behärska båda två.

Vad kunde jag ha gjort annorlunda?

Eftersom ämnet är väldigt stort kunde jag ha läst otroligt mycket mer litteratur. Samtidigt måste man stätta en gräns någonstans så man inte hamnar i att bara läsa. Jag kände att det var viktigt att göra en praktisk del till arbetet för att själv försöka applicera teori i praktik. Därför valde jag att bara ha med de delar av teorin som verkligen har hjälpt mig framåt i att hitta en metod och inte redovisat all den andra litteratur som jag läst.

Jag kunde ha gjort fler exempel på perspektiv än de tre som jag gjort. Varför jag valde att göra tre stycken beror på att de representerar tre olika skeden i en gestaltningsprocess där ett perspektiv kan vara till hjälp. Att göra fler exempel hjälper inte metoden eftersom den är den samma oavsett perspektiv.

Jag kunde ha samtalat med fler yrkesgrupper eller bara använt mig av samtal istället för litteratur. Jag valde att begränsa samtalen till arkitektkåren. Det berodde på att litteraturen i hög grad riktade sig till fotografer och konstnärer vilket gjorde att jag ville ha arkitekternas syn på användandet av perspektiv eftersom det är till den yrkeskåren jag framför allt vänder mig med min metod. Att jag inte bara har använt mig av samtal beror på att det är svårt att få konkreta tips i ett samtal. Många som använder perspektivet dagligen har kommit till det stadiet att de gör det intuitivt. I en bok eller artikel har författaren varit tvungen att blir konkret och sätta ord på handlingen. Därför var det lättare för mig att få handfasta tips och råd att utgå ifrån i litteraturen.

Jag kunde ha ritat och byggt upp perspektivet för hand utan att använda datorn. För mig är datorn ett redskap på samma villkor som handen. För att det ska gå snabbt att testa och ändra i en bild är datorns hjälp ovärderlig. Datorn tillåter att blanda olika stilar vilket gör att man kan rita olika delar av bilden på olika papper och sen sätta ihop dem i datorn. Den

tillåter att både använda handritade bilder, foton och modeller på en och samma gång vilket jag tycker man ska se som ett kreativt verktyg.

Vad tar jag med mig – vad vill jag lära mig mer om?

Ju mer man håller på desto säkrare blir man. Det är en klyscha som tål att upprepa att "övning ger färdighet". Dels blir man säkrare på sin stil vilket gör att det går fortare och fortare att uppnå liknande resultat. Dels får man mer och mer egna referenser vilket gör att det är lättare att rita upp en bild, både för hand och i datorn för att man har gjort det förut.

För mig har det hjälpt att ha en metod och att ta beslut om bilden innan man börjar. Det har gjort att jag vetat hur jag ska börja och hur jag kan bygga upp en grund. När jag väl har en grund till bilden och helheten är klar är det lättare att laborera med skalkfigurer, ljus, utrustning med mera utan att det tar lång tid. Jag har blivit mer effektiv och säker i min bildkomponering. För att göra en jämförelse kan jag säga att det under kursen med Fristadstorget i höstas tog mig ett par tre dagar att få fram ett perspektiv till ett tävlingssammanhang. I det här arbetet tog det ett par tre timmar att framställa perspektivet till en tävling från vitt papper till färdigt perspektiv.

Jag känner också att ju mer jag läser och lär mig desto mer inser jag att jag inte vet. Därför har det här arbetet sporrat mig till att lära mig ännu mer om bilder, lära mig mer om programmen i datorn och skissa mer. Allt sitter i händerna på personen som har en idé att förmedla.

”Bilden är en så naturlig del av vardagen att vi inte tänker på den. Ändå påverkar den oss lika mycket som ordet. Bilder är avbildningar, men också föreställningar om hur någonting är eller ser ut.”

(Lindberg & Åberg, 2004, s 8)

Referenser

Tryckta källor

Bergström, B., Lungren, P. & Flessa, G. (2008). *Grafisk kommunikation*. Slovenien: Korotan Ljubljana

Bergström, B. (2009). *Effektiv visuell kommunikation*. Estland

Bergström, B. (2010). *Bild & Budskap*. Estland: TRT

Forslund, J. (2009). *Bilden som kommunikationsverktyg*. [Kandidatarbete] http://stud.epsilon.slu.se/277/1/forslund_j_090611.pdf [2011-05-09]

Hansson, H., Karlsson, S-G. & Nordström, G. (2006). *Seendets språk – exempel från konst, reklam, nyhetsförmedling och semiotisk teori*. Danmark: Narayana Press

Lindberg, S. & Åberg, L. (2004). *Fotografisk bild*. Malmö: Daleke Grafiska AB

Sjöstedt, U. (2002) *Fotoskolan. Komposition*. Borås: Centraltryckeriet

Wærn, Y., Pettersson, R. & Svensson, G. (2004). *Bild och föreställning – om visuell retorik*. Danmark: Narayana Press

Illustrationer och bilder

Foton, illustrationer och kollage av Jenny Forslund om inget annat anges.

